

SVEIKINIMAI

PAPROČIAI

| | |
|--|---|
| ARTĖJANT NAUJŪJŲ METŲ IŠVAKARĖMS – Jurgita Stankauskaitė | 6 |
| KAIP KEITĖSI LIETUVIŲ KŪČIŲ STALAS? | 7 |
| KŪČIOS – DIDELĖ ŠVENTĖ VISAI ŠEIMAI – Eugenija Pakutkienė | 8 |

JUBILIEJAI

| | |
|---|----|
| LENKIJOS LIETUVIŲ DRAUGIJAI - 60 – Irena Gasperavičiūtė | 10 |
| DRAUGIJA ŠIANDIEN – Algirdas Vaicekuskas | 11 |
| PRIEŠ ŠEŠIS DEŠIMTMEČIUS: LIETUVIŲ VISUOMENINĖS KULTŪROS DRAUGIJOS SUSIKŪRIMAS IR VEIKLA – Vitalija Stravinskienė | 12 |

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

| | |
|---|----|
| NĖNUOBODUS SEMINARAS, ARBA INFORMACINIS TURAS PO LAZDIJŲ KRAŠTĄ – Grażina Kibyšienė | 16 |
| JEI TIK GALI - PADOVANOK KAM NORS GYVENIMĄ – Božena Bobi- nienė | 17 |
| LLD 2017 METŲ RENGINIAI | 20 |

TIKĖJIMAS

| | |
|--|----|
| PALAIMINTOJO VYSKUPO IR KANKINIO TEOFILIAUS RELIKVIJOS PER- DAVIMAS PUNSKO PARAPIJAI – kun. Marius Talutis | 18 |
|--|----|

IŠ MŪSŲ PRAEITIS

| | |
|--|----|
| KELIONĖS PILIAKALNIŲ METAMS PAMINĖTI. EGLINĖ – Aldona Vaice- kuskienė | 21 |
|--|----|

KULTŪROS BARUOSE

| | |
|---|----|
| IEVOS SIMONAITYTĖS „MAŽOJI LIETUVA“ IR SUVALKŲ TRIKAMPIS – MANOJI LIETUVA – Aldutė Karaneckaitė | 22 |
|---|----|

SKELBIMAI

KRYŽIAŽODIS

| | |
|-----------------------------|----|
| KALĖDINIS KRYŽIAŽODIS | 26 |
|-----------------------------|----|

Viršeliuose:

Atėjo Kalėdos (Boženos Bobinienės nuotr.)
LLD pirmininkai (iš kairės) P. Maksimavičius, J. S. Paransevičius,
A. Vaicekuskas, R. Vitkauskas, E. Petruškevičius (Irenos Gaspe-
ravičiūtės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS:

16-515 Puńsk, ul. A. Mickiewicza 23
tel./faks. 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA:

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny, ul. Wileńska 9
tel./faks. 87 5162 125

Vyr. redaktorė – Irena Gasperavičiūtė
Stilistė, korektorė – Birutė Burdinaitė-Ołow
Techn. redaktorė – Aldona Jonušonytė

KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
Eugenija Pakutkienė, Jurgita Stankauskaitė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2017-12-15.

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai
sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita:

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas: POLU PL PR

RUCH S.A. vykdoma prenumerata

Spausdinto leidinio prenumeratą galima užsakyti
tiesiogiai interneto tinklapyje www.prenumerata.ruch.com.pl. Kilus klausimų, prašom rašyti el. p.
adresu prenumerata@ruch.com.pl arba skambinti
„RUCH“ Klientų aptarnavimo centrui tel. 22 693
70 00 arba 801 800 803 (darbo dienomis 7-17 val.).
Skambučio kaina priklauso nuo operatoriaus.

Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw
Wewnętrznych i Administracji.



Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Projektą iš dalies remia
Spaudos, radijo ir tele-
vizijos rėmimo fondas
(26-27 psl.).

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS



Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Vėl į Jūsų rankas atiduodame paskutinį metų „Aušros“ numerį. Rašau „vėl“, nes atrodo – pernykštis paskutinis ką tik buvo. O jau praėjo visi metai. Dauguma pasakytų – pralėkė, praskriejo, prašvilpė ar dar kaip kitaip, tik ne praėjo...

Reikėtų stabtelėti, pažvelgti, ką jie nusineša užmarštin, o kokius neišdildomus įspūdžius ar spręstinas problemas mums palieka. Nors Lenkijos politikoje šie metai itin supriešino valdančiųjų rinkėjus ir opoziciją, Lenkijos lietuviams jie buvo gana ramūs: nei ypatingai sėkmingi, nei atnešę kokių didelių nelaimių. Kadangi valdžia įgyvendina naują švietimo reformą, Lenkijos lietuviai, turėdami skaudžią patirtį po ankstesnės reformos įgyvendinimo (mat liko mažiau nei pusė turėtų lietuviškų mokyklų), labai atidžiai sekė visus veiksmus, kad likusios kelios mokyklos nenukentėtų. Ir nors šiuo metu, atrodo, lyg ir neplanuojama siaurinti lietuvių švietimo apimties, tikėtina, kad ateinančiais metais busimoms Lenkijos lietuvių bendruomenės valdybos darbo prioritetas ir toliau bus švietimas.

Kartkartėmis galima išgirsti nedrąsiai kalbant apie lietuviško vaikų darželio kūrimą Suvalkuose. Šiuo metu daug ten mūsiškių apsisostojusių. Gal verta suvalkiečiams pamąstyti apie jų vaikų ateitį. Juk šiandieną jau visiems žinoma, kad dvikalbystė (ar daugiakalbystė) – didžiausia dovana vaikui, jo protiniam vystymuisi.

Į 2018-uosius įžengiame švęsdami atkurto Lietuvos 100-metį. Lai jubiliejiniai metai paskatina mus iš naujo apmąstyti savo vertybes, kad šiuolaikiniame pagundų pasaulyje sugebėtume rasti ir išsaugoti tai, kas svarbiausia – save, savo šaknis, kalbą, savastį. Būkime savim!

Gražių ir jaukių šv. Kalėdų!

MUS APLANKĖ ŠVIESA

*Brangūs broliai ir seserys Kristuje,
lietuviai, gyvenantys visuose žemynuose bei etninėse žemėse*

Zacharijas, Jono Krikštytojo tėvas, pranašavo: „Dėl širdingiausio mūsų Dievo gailėstingumo mus aplankė šviesa iš aukštybių, kad apšviestų tūnančius tamsoje ir mirties ūksmėje, kad mūsų žingsnius pakreiptų į ramybės kelią“ (Lk 1: 78–79). Išsipildė pranašo Izaijo žodžiai: „Tamsybėje tūnanti tauta išvydo skaisčią šviesą, gyvenantiems ūksmingoje mirties šalyje užtekėjo šviesybė“ (Mt 4: 16). Evangelijoje pagal Joną apie Jėzaus gimimą rašoma: „Jame buvo gyvybė, ir ta gyvybė buvo žmonių šviesa. Šviesa spindi tamsoje, ir tamsa jos neužgožė. Buvo tikroji šviesa, kuri apšviečia kiekvieną žmogų, ir ji atėjo į šį pasaulį“ (Jn 1: 4–5, 9).

Evangelijose skelbiama, kad Jėzui gimus mus aplankė ta tikroji šviesa, kuri atnešė viltį visai žmonijai. Jis yra mūsų širdžių šviesa, kuri padeda mums ieškoti tiesos ir meilės pasaulyje. Mūsų Šv. Tėvas Pranciškus rašo: „Kur Dievas gimsta, gimsta viltis; ir kur gimsta viltis, žmonės atgauna savo orumą. Tačiau net ir šiandien daug žmonių yra praradę savo orumą ir, kaip ir vaikas Jėzus, jie kenčia nuo šalčio, skurdo ir atmetimo.“

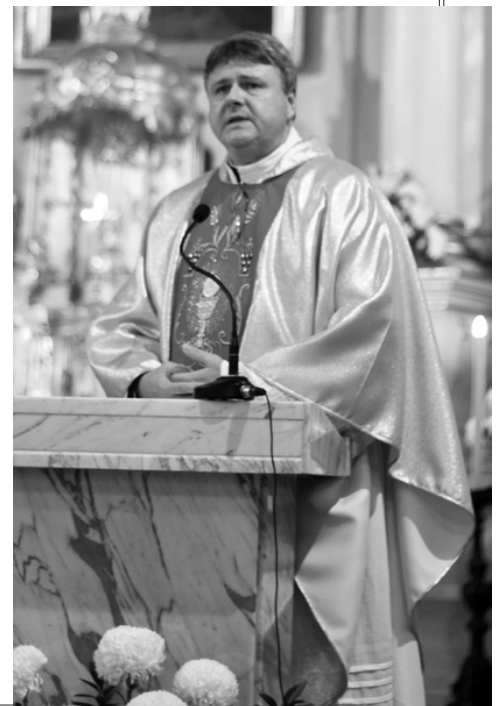
Reiškiu didelę pagarbą kunigams, vienuoliams, katechetams ir visiems geros valios žmonėms, kurie savo tikėjimo šviesa ir viltimi padeda ir remia lietuvių katalikų sielovados veiklą užsienyje. Ypač dėkoju tiems, kurie kovoja su neviltimi; kurie padeda bedarbiams, vienišiesiems, vargšams, abejojantiems savo tikėjimu ar tautiškumu bei šeimos ištikimybė; kurie kovoja su prekyba žmonėmis arba lanko vargstančius kalėjimuose tolimuose kraštuose.

Nuoširdžiai dėkoju Jums už maldas, aukas ir kvietimus dalyvauti Jūsų parapijų ir bendruomenių šventėse, suvažiavimuose bei stovyklose.

Šv. Kalėdų laikotarpiu būkime tęsinys Jėzaus Kristaus vilties ir šviesos, dalinkimės su kitais, kurie dėl įvairių priežasčių atsiduria tamsiame ir niūriame pasaulyje.

Dievo palaima telydi Jus ir Jūsų šeimos narius šv. Kalėdų laikotarpiu ir per visus 2018 metus.

*Lietuvos Vyskupų Konferencijos
delegatas užsienio lietuvių
katalikų sielovadai
prelatas Edmundas J. Putrimas*



Kūčių vakaras – ramybė ir šeimos šventovė
Prisiminimų, apmąstymų ir gal naujų minčių...
Šventų Kalėdų dienos tepaverčia tikrove
Svajonių pasaką. Tesuteikia gyvenimui vilčių.

*Lenkijos lietuvių draugija ir
„Aušros“ redakcija*

Mielieji!

Džiugaus šv. Kalėdų stebuklo!
Prasmingų darbų, drąsių idėjų, atvirumo viskam,
kas nauja, gera, tikra.
Ištvermės, energijos ir puikių veiklos rezultatų
ateinančiais 2018-aisiais.
Meilė telydi Jūsų šeimas, o sėkmė Jūsų darbus.

*Lietuvos Respublikos konsulato
Seinuose kolektyvas*

Sveikiname Jus su šv. Kalėdomis. Lai šventės
dovanoja Jums šviesią viltį ir džiaugsmą.
Linkime naujų idėjų ir žavių akimirku su
artimaisiais. Tegul Jūsų namai būna pilni šviesos,
šilumos ir santarvės.

Sėkmės žengiant į Naujuosius 2018 metus!!!

*Punsko valsčiaus taryba,
viršaitis ir darbuotojai*

*Štai jau greit į mūsų langus
Žiburėliais pasibels
Šventės didelės ir brangios,
Kurių laukiam nuo rudens.
Vėl Kalėdos neš tyrumą
Baltą iš baltų laukų,
Meilę, šilumą, jausmą
Ir gausybę dovanų.*

Su šv. Kalėdom ir artėjančiais Naujaisiais metais
visus lietuvius sveikina

*LLD Suvalkų skyrius ir
„Suvalkiečio“ redakcija*

Kalėdų šventės teatneša tyro džiaugsmo,
o Naujieji metai stiprybės ir vilties.

Tegul jie būna laimingi!

Jotvingių ir prūsų bendrija

Brangūs tautiečiai,

šviesos, sveikatos ir energijos bei didelės sėkmės
nuoširdžiai linkime jums 2018-aisiais – Lietuvos
valstybės atkūrimo Šimtmečio metais.

Džiaugsmingų šv. Kalėdų ir laimingų Naujųjų
metų!

*Lietuvos Respublikos ambasadorius
Lenkijos Respublikoje
Šarūnas Adomavičius*

*Suspindės danguje daug žvaigždžių,
O viena... bus ryškiausia tarp jų,
Į kūtelę pas gimusį Jėzų mus ves,
Ten žmogus tikrą džiaugsmą atras.*

Šv. Kalėdų ir Naujųjų metų proga linkime, kad
kiekvienas iš mūsų atrastų tikrą Kalėdų džiaugsmą,
kad tas džiaugsmas nuskaidrintų kiekvieno
gyvenimą, taip pat suteiktų naujų jėgų, kūrybin-
gumo ir ryžto sutinkant jau visai netrukus mūsų
tautos valstybingumo atkūrimo šimtmetį.

Lenkijos lietuvių bendruomenė

Sveiki sulaukę šventų Kalėdų!

Melskime taikos ir ramybės mūsų širdyse, šalyje
ir pasaulyje. Dievas yra su mumis! Tai Kalėdų
žinia – Pasaulio Atpirkėjas Kristus gimsta, kad
kiekvienam, kuris Jį priima, dovanotų širdies
ramybę. Būkime tikri, kad Dievas, dovanojęs
mums savo Sūnų, girdi kiekvieną mūsų maldą.
Džiaugsmingų ir ramybės kupinų šventų Kalėdų!

Lietuvių šv. Kazimiero draugijos valdyba

*Betliejun, Betliejun (...)
Kalėdinę naktį visi,
(...) suklaupsim, suklaupsim
Greta piemenėlių maldoj.
Į atodūsius mūsų
Tegul įsiklauso
NAUJAGIMIS gruodžio tyloj.*

Lenkijos lietuvius sveikina ir gražių Kalėdų bei
laimingų Naujųjų metų linki

*Mokytojai iš Marijampolės
Irena ir Jeronimas Šalčiūnai*

Kalbėkim, mąstykim apie šviesą –
 Atsiritanti saulė veria ją mūsų akims!
 Laiką skaičiuokim besistiebdami – aukštėdami.
 Ėmę iš praeities, protėvių, savo žemės ir savo
 dangaus,
 Duokime nuo savęs, berkime po smiltį darnos,
 grožio, tikrumo...
 O galiausiai šiuose didinguose šviesos piliakal-
 niuose
 Sutikime kitus – artimus, brangius, švytinčius!
 Šv. Kalėdų ir artėjančių Naujųjų 2018 metų
 proga nuoširdžiai sveikina
Punsko lietuvių kultūros namų bendruomenė

*Kalėdos!
 Kažkas nepaprastai stebuklingo!
 Nepakartojamas laikas!
 Tylių apmąstymų akimirka!
 Ypatingi prisiminimai!*

Kalėdų šventės pakylėja mus nuo darbų ir rūpesčių persmelktos kasdienybės prie amžinųjų vertybių. Kūčių vakarą išgyvename mums brangių žmonių artumą, dalydamiesi su jais dvasios šiluma. Tegul Jūsų namuose nepritrūksta jaukumo ir žmogiškosios šilumos, džiaugsmo ir ramybės. Tegul šventinė nuotaika, pripildžiusi širdis šviesos ir viltingo laukimo, neapleidžia Jūsų visus metus. Lai ateinančiais metais Jus lydi puikios idėjos, energija ir gerovė. Tebus tai naujų galimybių metai.

Su šv. Kalėdomis ir Naujaisiais metais visą lietuvių bendruomenę sveikina
Punsko savivaldybės vaikų darželio bendruomenė

Nėra nuostabesnio meto kaip Kalėdos, norint suteikti Jums vilties, nėra geresnio laiko kaip Naujieji, kad palinkėtum Jums sėkmės. Linksmų šv. Kalėdų ir laimingų Naujųjų metų!

Punsko Dariaus ir Girėno mokyklos bendruomenė

Pasitikdami šv. Kalėdas ir Naujuosius, susimąstome, kokie buvo praėję metai. Linkime vilties kupina širdimi pasitikti Naujuosius 2018 metus. Lai naujameitinių žvakučių liepsnoje sutirpsta visos senųjų metų bėdos, o išaušęs šv. Kalėdų rytas teatneša sėkmę, stiprybę ir viltį.

Vysk. Antano Baranausko fondas „Lietuvių namai“ Seinuose

*Šventų Kalėdų naktį tylią,
 Kai prakalba garduos ėriukai,
 Palikime ant vaišių stalo
 Šventos duonelės trupinuką,
 Kad metai būtų dosnūs, skalsūs,
 Kad sveikata gera lydėtų,
 Kad būtumėm tvirti ir narsūs
 Ir niekas mums nepavydėtų.*
 Su šv. Kalėdomis ir Naujaisiais metais sveikina
Vidugirių mokyklos bendruomenė

*Angelai jau skrenda į Betliejaus klonius,
 Didžią džiaugsmo giesmę neša dovanų:
 Į tvartelį šaukia geros valios žmones
 Džiaugtis pranašauto Kristaus gimimu.*
 Kalėdų švenčių šurmuly po eglute linkime Jums rasti pačių gražiausių dovanų: vilties grožį, meilės dvasią ir tikėjimo paguodą. Tikėjimas padaro viską įmanoma, viltis padaro viską realybe, meilė viskam suteikia grožio.
 Artėjančių šv. Kalėdų ir Naujųjų metų proga visus „Aušros“ skaitytojus sveikina

Punsko Kovo 11-osios lietuvių licejaus bendruomenė

Tik tie metai gražiausi mūsų gyvenime, kurie kupini ieškojimų ir atradimų džiaugsmo, nuskaidrinti bendradarbiavimo ir abipusio pasitikėjimo, turtingi prasmingų darbų ir reikšmingų pasiekimų. Tegul artėjančios šv. Kalėdos ir Naujieji metai atneša Jums geriausios sveikatos, asmeninės laimės ir visokeriopos sėkmės.

Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos bendruomenė

Artėjant Naujųjų metų išvakarėms

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Šiais laikais Naujuosius metus pasitinkame itin triukšmingai. Gruodžio 31-osios naktis sublizga tūkstančiais dangaus ugnelių. Žmonės šėlsta, dainuoja, šoka, mėgaujasi šampano burbuliukais. Tai tikra triukšmo ir nemigos naktis. Ši šventė taip atrodo šiandien, o kaip ji buvo švenčiama šiek tiek anksčiau, prieš penkiasdešimt metų ar žymiai vėliau?

Naršant internete, vartant senus „Aušros“ numerius, teko pastebėti, kad mažai informacijos apie Naujųjų metų pasitikimo tradiciją, neminint jos papročių, kurie turbūt net neegzistavo. Kalbantis su vietiniais, jie pasakoja, kad mūsų krašte Naujųjų metų šventė visada buvo švenčiama su kaimynais, draugais ir giminaičiais. Kažin ar būdavo tokių, kurie tyliai užsidarę namuose numodavo ranka į ateinančių metų išvakarės. Nesvarbu, kad sniego būdavo iki kelių. Kaimo žmonės visuomet važiuodavo rogėmis arba pėsčiomis eidavo pas pažįstamus linksmai pasitikti Naujųjų metų. Prieš vidurnaktį lauke būdavo deginami ilgi šiaudų kūliai (blaškos). Žmonės iš toli stebėdavo kitų degančius laužus ir neretai rungtyniaudavo, kieno laužo liepsnų liežuviai ilgesni. Aplink šiltą ugnį netrūkdavo nei juoko, nei dainų. Šiandien mūsų kaimuose laužai nedega. Juose sprogsta fejerverkai. Taip pat neišgirsime lauke aidinčių dainų. Jos skamba restoranuose, klubuose, pokylių salėse. Galima paminėti, kad mūsų krašte gražia tradicija tapo visiems Punske arba netoli jo švenčiantiems prieš vidurnaktį susitikti prie šalia Punsko savivaldybės pastato augančios eglės ir kartu skaičiuoti paskutines sekundes iki Naujųjų.

Ieškant atsakymo į klausimą, ar lietuvių gyvenime ši šventė, kaip, pavyzdžiui, Kūčios, nebuvo paremta papročiais, kurie laikui bėgant buvo užmiršti, daugiau žinių surandama Lietuvos etnologo Liberto Klimkos pasakojimuose. Anot jo, Naujųjų metų šventė Lietuvoje nebuvo paremta apeigomis. Jos lydėdavo tik tokias šventes, kurios buvo susijusios su gamtoje vykstančiais pokyčiais. Dėl to metų pabaigoje lietuviai minėdavo tik saulėgrįžą, kitaip vadinamą Elnio devyniaragio švente (minima gruodžio 21–24 d. – trumpiausios žiemos dienos ir ilgiausios naktys, po to dienos pradeda ilgėti), atitinkančią mūsų Kūčias ir Kalėdas. „Labiausiai Naujųjų metų sutikimas kaip tradicija įsitvirtino vidurio ir rytų Lietuvoje“, – teigia etnologas. Šiaurės rytuose ši šventė vadinama riebiosiomis Kūčiomis, vidurio Lietuvoje – Kūčelėmis arba Kūčiukėmis, o Dzūkijoje – Pakūčiais arba antrosiomis Kūčiomis. Gaminti buvo panašūs valgiai kaip Kūčioms prieš Kalėdas, tačiau nebuvo laikomasi pasninko ir šieno po staltiese nieks nedėdavo.

Seniau žmonėms labai rūpėdavo iki Naujųjų metų užbaigti visus pagrindinius darbus, susitaikyti su artimaisiais, atiduoti visas skolas, atsikratyti blogų minčių. Tikėta, kad reikia palikti blogus dalykus senuose metuose. Mat Naujieji bus švarūs, ramūs ir sėkmingi.

Etnologas yra pasakojęs, kad visais laikais Naujųjų metų išvakarės buvo ne šeimos, o bendruomenės šventė, todėl vakarieniauti susirinkdavo kaimynai, giminės, draugai. Panašiai ši šventė atrodo ir mūsų krašte. Tačiau pas mus seneliai neprisimena,

kad, be nuoširdžių pokalbių, juoko ir dainų, šventę būtų lydėję, pavyzdžiui, būrimai. L. Klimka pasakoja, kad po vaišių žmonės mėgdavo burti. Kiekvienas norėjo sužinoti, kokie bus ateinantys metai, ar bus palankūs derliui, ar bernelis susiras mergelę, ar darbšti, graži ir turtinga bus jo būsima žmona, ar mergelė ištekės ir pan. Spėjama būdavo iš šešėlių, porinių ir neporinių pagaliukų, žirnių, degtukų. Be to, buvo tikima, kad tą naktį galima sutikti raganas, kurios vidurnaktį susirenka šokti kieme. „Galima jas pamatyti, tik žiūrėti reikia iš paklūnės ir per akėčias“, – įspėja etnologas. Seni žmonės kalbėdavo, kad tos raganos galėdavo visiems metams apsigyventi namuose, jeigu pamatydavo pas ūkininką neužbaigtus darbus. Joms patikdavo pakulas suvelti arba avis nukirpti. Norint apsaugoti gyvulius nuo nesėkmę nešančių raganų, reikėdavo „užsidegti graudulinę žvakę ir pereiti kryžmai per tvartą“.

Kaip seniau, taip ir šiandien vis dar žmonės prisimena, kad Naujųjų metų rytą reikia anksti keltis. Kitu atveju žmogus per visus metus gali būti „prie cynginio“. Tikima buvo, kad „kap pasiciksi Naujus metus, toki bus visi kici metai“. Todėl kiekvienas stengėsi gražiai praleisti Naujųjų metų išvakarės, kad tokie patys būtų visi metai.

Tad ir mes šiandien nebūkime vieni gruodžio 31-osios vakarą, susikvieskime bendrai puotai kaimynus ir draugus, palinkėkime vieni kitiems laimingų metų, atleiskime tiems, kurie ne visada mums gero linkėjo, paspauskime ranką nuliūdusiems, dalinkimės džiaugsmu ir palinkėkime pasauliui taikos.

Kaip keitėsi lietuvių Kūčių stalas?

Kūčios Lietuvoje anksčiau švęstos susėdus prie apeiginio stalo. Jas lydėjo žaidimai ir burtai. Daug dėmesio buvo skiriama maisto gamybai ir jo patiekimui. Šiais laikais Kūčių vakarienės papročiams įtaką padarė pasikeitęs gyvenimo būdas, Vakarų kultūra ir platus prekybos centrų asortimentas. Kaip atrodė Kūčių stalas prieš dvidešimt metų, o kaip atrodo dabar?

Mūsų seneliai ir proseneliai Kūčių valgius ruošė ne tik sau, bet ir dvasioms, kurios, kaip buvo tikima, tą vakarą grįždavo į namus pasivaišinti. Dėl šios priežasties kiekvienas patiekalas buvo labai reikšmingas.

Nuo seno simboliškas ir net paheidautinas Kūčių patiekalų skaičius – dvylika – atspindi visus metų mėnesius. Manyta, kad būtent šis skaičius simbolizuos sočius ir sėkmingus ateinančius metus.

ANT STALO – JŪROS GĖRYBĖS IR VAISIAI

Lietuvos liaudies buities muziejaus Edukacijų ir renginių skyriaus vyresnioji muziejininkė Vida

Olechnovičienė teigė, kad anksčiau ne kiekvienam pavykdavo laikytis dvylikos patiekalų taisyklės – kartais ant stalo būdavo patiekiami ir septyni ar devyni valgiai. „Dvylikos patiekalų Kūčių stalas seniau buvo siejamas su pasiturinčiais žmonėmis, kurie galėdavo sau leisti tokį gausų maisto racioną“, – sakė muziejininkė. Taip pat tikėta, kad tai atspindės ateinančių metų gerovės gausą.

„Įdomu prisiminti ir pačios Kūčių vakarienės kilmę, kuri siejasi su senovės patiekalu kūčia. Jis buvo gaminamas iš įvairių virtų grūdų mišinio ir tik vėliau jį pakeitė dabar jau mums įprasti kūčiukai“, – prisiminė muziejininkė.

Nors mūsų seneliai ir proseneliai šventinį stalą ruošdavo iš to, ką užsiaugindavo patys arba galėdavo rasti gamtoje, šiandien ant lietuviško Kūčių stalo galime rasti įvairių daržovių, egzotiškų vaisių ar net jūros gėrybių – austrių, krevėčių, midijų, krabų.

PATYS GAMINA REČIAU

„Dauguma žmonių gyvena mieste, todėl nebeliko tradicijos gaminti

autentišką kaimo gyvenviečių maistą, tokį kaip avižinis kisielius ar kanių pienas, kuris dar vadinamas ožio pienu. Didelis maisto prekių pasirinkimas apsunkina senųjų tradicijų išsaugojimą. Manau, kad kai kurie patiekalai dar sugrįš ant Kūčių stalo, nes dabar madingas sveikas gyvenimo būdas“, – sakė V. Olechnovičienė.

Muziejininkės teigimu, lietuviai, užuot gaminę patys, daug ką nusiperka parduotuvėse. „Ant Kūčių vakarienės stalo beveik visada pateikiama silkė ir žuvis, kurios dažnai perkamos jau paruoštos. Tuo tarpu prieš kelis dešimtmečius buvo stengiamasi viską, kas geriausia, sukaupti per visus metus. Žmogus pats augindavo tiek grūdus, tiek daržoves. Pastarųjų ant Kūčių stalo anksčiau tikrai netrūko“, – pasakojo muziejininkė.

AUGA DARŽOVIŲ VARTOJIMAS

Mitybos ekspertų teigimu, iki Lietuvos krikšto per Kūčias nebūdavo valgomi jokie kepti, virti ar kitaip ugnimi apdoroti patiekalai. Tai buvo šventė, skirta stiprinti šeimai ir jos santykiams.

V. Olechnovičienė sakė, kad anksčiau daržovės ant Kūčių stalo dažniausiai būdavo ankštinės – pupelės, žirniai ar lęšiai. „Rauginti burokėliai, kopūstai, agurkai, morkos buvo mėgstamos lietuvių daržovės ant Kūčių stalo. Pomidorai Lietuvoje pradėti auginti XIX a., bet tik kaip dekoratyvinis augalas dvarininkų sodybose bei botanikos soduose. Po Pirmojo pasaulinio karo pomidoras paplito ir tarp valstiečių bei buvo pradėtas vartoti maistui. Šiais laikais tradicijos kinta ir jos atspindi ne tik ūkininkavimo, bet ir ekonominę istoriją“, – pasakojo muziejininkė.



Kūčios – didelė šventė visai šeimai

EUGENIJA PAKUTKIENĖ

2016 metais apie tai, kaip buvo švenčiamos Kūčios, kalbėjau su dabar jau amžinybėn iškeliavusia Maryte Klimasariene, gimusia 1919 m. gruodžio 8 d. Dalinuosi jos prisiminimais su „Aušros“ skaitytojais.

Eugenija Pakutkienė: Kūčios tai didelė šventė visai šeimai. Gal papasakotumėt, kaip ši diena atrodė seniau?

Marytė Klimasarienė: Kap cik Kūca seniau būdavo, tai apsitvarkom, o vakari aina



<https://commons.wikimedia.org>



historyofthings.com/naooftr

seniausias iš namų – pas mus tai buvo dziedulis – in klounų, paima iš šalinės šienuko, atnešis trobon padarko an stalo, užciesia mama baltu skotercu. Žegnojasi, poterauna, laužasi plotkuti, vienas

kito palaužo plotkutį, palinki sveikatos. Ima silkių, aguonų, kisielio.

O paskui lakiam su sasaru laukan in malkinyčų, pagriebiam glėbin malkos ir atnešj trobon rokuojam, dėliojam porom. Jei katos nēr poros, tai da metus raikēs mergauc. Klausēm, iš kur šuoj loja – iš tynajus nebi piršliai turēj būc. Kūcos vakari žūrēj po langu: jei acimuša savas šašēlis an sciklo, tai buvo – kad mīrs.

O cik ryti dziedulis (ba iš vakaro stalo nejudzina) nuima nuog stalo skotercj, suima su šienuko ir nuneša tvartan, gyvulius apdalina, cik arkliam neduoda, ba sanovēj arklys nenuvēj pašyldzyc Dzievulio, cik pasakē: „Aš turu dzyrbc ir neturu kadu.“

Atėjis dziedulis vėl suranka an



pastato piršlys bonkų, sustara su jaunosios tėvais dėl pasogos, tuoj būna ir veseilia. O jei ne, tai su tuoj pacu bonku apvažuoja net ir penkias mergas, ir namo bonkų parsiveža.

Draugystės nebuvo. Paciko tėvam, paciko merginai – važuoja an užsakų ir sutara dėl veseilios, šliūbo. Tuoj pas kunių nuveža užsakymus, o po trijų nedelių ir šliūbas.

Ne bile kas buvo piršliu, o cik tokias, kų turėjo gerų liežuvį in pašnekėjimų ir da uždainavimų. Turėj būc ir geras vežimas, ir parinkci gražūs arkliai.

E. P.: Ačiū už pasakojimą.

stalo pribyrėjusias sėklas. Kokių daugiausia, tokių reikėj ir sėc pavasarij, ba gerausia užaugc turėj.

E. P.: O iš kur tų grūdų buvę?

M. K.: Tai va kap seniau spragilais an klojimo kūlė, tai prikrinta ir in šienų, ba iš vieno šono klojimo šalinėj šienas, o kitoj pusėj klojimo javai. Tai kap užsimos spragilu, tai prikrinta tų grūdų ir in šienų. Ba gi žinia: kap an klojimo kūlė, tai acimušdžinėjo ir krito, kur galėj. Dar tai jau viskas kitap, net kuliama danfa jau ne madoj. O po spragilų tai išilginė da labai buvo geras dalykas, buvo langva kūlc.

E. P.: Kada į rarotus važiuodavo?

M. K.: Po Kūcos. Kūcų vakari suvalgo ir riktuojas važuoc. Ba gi tolimas kelias, nuog mūs in Sainus 12 kilometrų. Tai in rarotas daugiausia rogėm. Cik skamba visas kelias, ba dasijūngia iš Žagarių, Radzūcų. Kap visas cūgas rogių, tai

ir smagiau, ir vilkai in arklio gerklj neinsikerta, neužpuola.

E. P.: Gal galėtute dar papasakoti apie adventą?

M. K.: Nu žinia, kap cik adventas, tai ir dzidelis pasnykas, ba gi visi labai laukė šventų Kalėdų. Visoki darbai laukė: verpimas, audzimas, virvių vijimas, plūksnų plėšymas, malkų ruošimas.

Adventi piršliai tai turėjo darbo. Kap cik adventas, tep prieš adventų, tai ir piršliai pradeda važinėc. Jiej zo česo būna apžūrėj ir apklausj, kur kokių yra mergų. Piršliai kožnan kaimi buvo. Buvo, kad net piršlys važuoja su panos – jaunosios tėvu. Jei pacinka, tai

KALĖDŲ NAKTĮ

Nakties tyloj lapus ar sniegą
Sijoja žaisdamas rytys.
O tolimam Betliejui miega
Užgimęs Kūdikis – Svetys.
Apie šį Svetį gieda
Padangėj angelų pulkai.
Tvirtelyje Karalių randa
Tie piemenėliai – Jo vaikai.
Giesmė kalėdinė vilnija
Ir virš brangiosios Lietuvos,
Dėkojant Motinai Marijai,
Nuo Kryžių kalno, Šiluvos.
Prie prakartėlių čia suklaupė,
Žvaigždės ryškiosios atvesti,
Priimti prašo meilę – auką –
Visi, Tėvynė kam širdy.

Mokyt. Jeronimas Šalčiūnas

Lenkijos lietuvių draugijai – 60

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Draugija yra tautinės kultūros veiksminga talkininkė. Lietuvis kuria ir palaiko religines, kultūrinės, jaunimo, savišalpos, profesines ir kitas lietuvių draugijas.
**„Lietuvių Charta“, Vyriausiasis Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas
 Tremtyje, 1949 m. birželio 14 d.**

Gruodžio 10 d. Seinuose paminėjome Lenkijos lietuvių draugijos įkūrimo šešiasdešimtmetį. Tradiciškai šventę pradėjome šv. Mišiomis, kurias Seinų bazilikoje aukojo kun. Petras Gucevičius. Vėliau oficialioji ir meninė dalys vyko Seinų „Lietuvių namuose“. Draugijos pasveikinti atvyko Lietuvos ambasadorius Lenkijoje Šarūnas Adomavičius, LR konsulato Seinuose vadovas Vaclav Stankevič, Užsienio reikalų ministerijos Užsienio lietuvių departamento darbuotojos Violeta Raulynaitienė ir Aušra Dumbliauskienė, Vilnijos draugijos

pirmininkas Kazimieras Garšva, Seinų ir Punsko savivaldybių vadovai, Lenkijos lietuvių bendruomenės vadovai, Lietuvių kultūros namų, lietuviškų mokyklų direktoriai, Punsko, Seinų, Smalėnų parapijų kunigai ir kt. Sveikindamas Lenkijos lietuvių draugiją ambasadorius Šarūnas Adomavičius informavo, kad tą naktį mirė buvęs Pasaulio lietuvių bendruomenės pirmininkas Gabrielius Žemkalnis, tad visi pagerbėme jo atminimą minute tylos.

Pagrindinį pranešimą skaitė Lietuvos istorijos instituto mokslo darbuotoja dr. Vitalija Stravinskiėnė (jos pranešimas spausdinamas šiame „Aušros“ numeryje). LLD pirmininkas Algirdas Vaicekavskas trumpai priminė pagrindines Lenkijos lietuvių draugijos veiklos gaires ir draugijos kūrimo bei veiklos tikslus, padėjo visiems jos talkininkams: pagrindiniams LLD rėmėjams – Lenkijos vidaus reikalų ir administracijos ministerijai, Lietuvos užsienio reikalų ministerijai,

Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondui. Asmenines vardines padėkas už nenuilstamą veiklą draugijoje įteikė Teresei Uzdilaitei bei nedalyvavusiems renginyje (bus nusiųsta paštu) ilgamečiams skyrių vadovams Viktorui Buvelskiui (Ščecino LLD skyrius) ir Juozui Uzdilai (Gdansko LLD skyrius). Taip pat padėkos raštai buvo įteikti Suvalkų LLD skyriui, Punsko, Vidugirių, Seinų švietimo įstaigoms, buvusių lietuviškų mokyklų Pristavonyse ir Navinykuose vadovėms, Punsko ir Seinų kultūros namams. Pirmininkas padėjo pranešimą skaičiusiai dr. Vitalijai Stravinskiėnei, minėjime koncertavusių ansamblių – Suvalkų „Ančios“, Seinų kaimo kapelos „Šalcinis“ ir Punsko kaimo kapelos „Klumpė“ – vadovams Vytautui Batvinskui, Vytautui Gavučiui ir Jonui Zakaravičiui. Susirinkusieji svečiai sveikino LLD gražaus jubiliejaus proga. Renginio metu galima buvo stebėti senas draugijos veiklą liudijančias nuotraukas, kurios buvo rodomos pasinaudojant projektoriumi šalia scenos, bei lankyti parodą.

Lenkijos lietuvių draugija – pati seniausia Lenkijos lietuvių organizacija, užsiimanti tiek kultūrine, tiek leidybine veikla, nuolatos besirūpinanti Lenkijos lietuvių teisine padėtimi. Jos veikla mums yra įprastinė, bemaž akivaizdi, todėl net nepamąstome apie jos egzistavimą. Tačiau jeigu jos pritrūktų, pajustumė stygių. Prisdėkime tad, kiek kas galime, darbu ar bent geru žodžiu prie draugijos veiklos, kad galėtume minėti dar ne vieną jos veiklos jubiliejų.



Koncertuoja Suvalkų ansamblis „Ančia“

Irenos Gasperavičiūtės nuotr.

Draugija šiandien

Pranešimas, skaitytas minint LLD 60-ąjį jubiliejų

ALGIRDAS VAICEKAUSKAS

Prieš 60 metų mūsų krašto veikėjai, steigdami LVKD, suprato, kad tik kartu organizuotai veikiant galima išsaugoti lietuvių tautinį tapatumą. Visuomeninių organizacijų buvimas liudija apie tos visuomenės brandą ir pilietiškumą. Čia gimsta idėjos, mintys, kurios ne kartą lėmė, kad esminiai sprendimai, priimami Varšuvoje, buvo mums palankūs.

60 metų tai ilgas laiko tarpas. Keitėsi valdžios, keitėsi santvarkos ir laikai, keitėsi draugijos valdybos, tarybos pirmininkai, tačiau draugijos tikslai išliko tie patys, ji niekad nenukrypo nuo savo prieš 60 metų steigėjų nurodyto kelio – padėti išsaugoti Lenkijoje gyvenančių lietuvių tautinį tapatumą. Keitėsi tik veiklos specifika ir priemonės. Draugija ir šiandien atlieka šią funkciją.

Ne kartą keliame klausimą, ar draugijos veikla pasiteisina, ar ji dar išvis reikalinga. Gal jau tapo atgyvena? Tačiau jei keliame tuos klausimus, vadinasi, draugija dar gyva, dar mums svarbi ir tol bus reikalinga, kol mes čia gyvensime. Kaip tik šiandien, globalizacijos eroje, matome, kokie pavojai tyko tautiniam tapatumui, tautinėms vertybėms, kaip lengva jas prarasti... Ne be reikalo tautinėms mažumoms yra kuriamos įvairios priemonės, kaip išsaugoti jų tautinį tapatumą, vyksta konferencijos, kur diskutuojama apie kalbų apsaugą. Labai svarbus tautinei mažumai daugumos požiūris. Draugija visada pasisakė už santykių formavimą



Svečiai sveikina pirmininką A. Vaicekuską LLD 60-ojo jubiliejaus proga

Irenos Gasperavičiūtės nuotr.

dialogo ir abipusės pagarbos dvasia. Stebėdami šiandieną ypač Seinų pavyzdį galime teigti, kad einama teigiama linkme (yra mokykla, greitai bus Litanistinė menė, Seinų savivaldybių atstovai kviečia į savo renginius, ateina pas mus, vis geriau klostosi bendradarbiavimas su Seinų parapijos vadovu). Tai mūsų visų 60 metų įdirbio rezultatas.

Norėčiau visiems priminti, kas vadovavo mūsų draugijai nuo jos įkūrimo pradžios:

Juozas Maksimavičius – nuo 1957-03-31 iki 1958 m. pavasario;

Juozas Savickas – nuo 1958 m. pavasario iki 1959-10-25;

Algirdas Skripka – nuo 1959-10-25 iki 1972-01-09;

Juozas Sigitas Paransevičius – nuo 1972-01-09 iki 1981-02-08;

Romas Vitkauskas – nuo 1981-02-08 iki 1985-08-25;

Juozas Bliūdžius – nuo 1985-08-25 iki 1988-05-29;

Juozas Sigitas Paransevičius – nuo 1988-05-29 iki 1990-11-24;

Eugenijus Petruškevičius – nuo 1990-11-24 iki 1995-12-02;

Petras Maksimavičius – nuo 1995-12-02 iki 1999-11-24.

Draugijų darbas yra nuolatinis, nenuilstamas, o rezultatai sunkiai pamatuojami. Kita vertus, mes visi, čia susirinkusieji, siekiame bendrų tikslų. Tiek lietuviškos mokyklos, tiek lietuvių kultūros namai, tiek nevyriausybinės organizacijos lietuvių išsaugojimą Suvalkų trikampyje laikome savo darbų prioritetu. Tik veikdami išvien galime tikėtis sėkmės.

Prieš šešis dešimtmečius: Lietuvių visuomeninės kultūros draugijos susikūrimas ir veikla

Pranešimas, skaitytas minint LLD 60-ąjį jubiliejų

VITALIJA STRAVINSKIENĖ

XX a. Punsco ir Seinų kraštui atnešė labai daug radikalių permainų ir paliko gilių randų. Karai, ginkluotos kovos, gyventojų perkėlimai, represijos, įvairiausi nepritekliai lydėjo ne vieną šio krašto gyventojų kartą. Tačiau nepaisant įvairių politinių aplinkybių, nepalankaus požiūrio, suvaržymų ir kt. veiksnių, šio krašto lietuviai pajėgė susiburti pačiam svarbiausiam tikslui ir išlaikyti lietuvišką dvasią bei tapatybę.

Pastebėtina, kad XX a. antrosios pusės–XXI a. 2-ojo deš. Lenkijos lietuvių bendruomenės gyvenime ir veikloje išsiskiria du ryškūs etapai: 1) XX a. 5–9 dešimtmečiai, kai Lenkijoje vyravo komunistinis režimas;

2) 1989–2017 m., kai demokratinės veiklos sąlygomis lietuvių veiklai ne liko ideologinių suvaržymų ir kontrolės. Tačiau šis laikotarpis atnešė naujų problemų ir iššūkių.

Kalbant apie organizuotos lietuvių veiklos pradžią, reikia dėmesį atkreipti į keletą aspektų:

1) Politiniai pokyčiai Lenkijoje XX a. 6-ajame deš. ir organizuotos lietuviškos veiklos galimybės. Dėl prasidėjusios politinės liberalizacijos šalyje tautinių mažumų atstovams atsivėrė nedidelės galimybės pradėti veiklą kultūros, švietimo ar leidybos srityse. Susidariusiomis galimybėmis taip pat pasinaudojo lietuviai, kurie susibūrė į Lietuvių visuomeninę kultūros draugiją (LVKD; 1957 m.).

2) LVKD organizaciniai veiklos aspektai: kas stovėjo prie draugijos įsteigimo ištakų, kokie buvo jų siekiai.

3) Pagrindinės draugijos veiklos kryptys: švietimas, kultūra, leidyba – veiksniai, stiprinę lietuvišką tapatybę.

4) LVKD reikšmė ir veiklos įvertinimas.

XX a. 6-ojo dešimtmečio antrojoje pusėje Lenkijoje prasidėjo politinio gyvenimo liberalėjimas. Jo apraiškos buvo matomos įvairiose gyvenimo srityse, tarp jų ir tautinių mažumų gyvenime.

Lenkijos jungtinės darbininkų partijos leidimu, siekiant padidinti įtaką tautinėms mažumoms, šalyje gyvenančių įvairių tautinių grupių atstovams buvo leista įsteigti po vieną organizaciją. Visos jos vadinosi analogiškai – visuomeninės kultūros draugijos.

Lietuviai savąją draugiją įkūrė 1957 m. kovo mėn. Nors iki tol Varšuvoje ši klausimą judino Bronius Mickevičius, tačiau vieno žmogaus pastangų neužteko. Aktyvūs, tarp vietinių Punsco ir Seinų krašto gyventojų autoritetą turėję lietuviai – 7 Juozai (Degutis, Grigutis, Jakimavičius, Maksimavičius, Vaina, Čėpla, Uzdila), 2 Antanai (Judickas ir Moliušis), 2 Jonai (Stoskeliūnas ir Šliaužys), 2 Bronislovai (Mickevičius ir Moliušis) ir po vieną Viktorą (Jancauskas), Vincą (Valinčius) bei – kas šiandienos žvilgsniu ypač džiugu – 2 Angelės (Degutienė ir Šliaužienė) sujungė jėgas ir ėmėsi draugijos steigimo rūpesčių. Tačiau ne viskas pasirodė lengva. Draugijos steigimo dokumentai, suvažiavimo vieta ir kt. klausimai turėjo būti suderinti su partine valdžia ir jos palaiminti. Nepaisant visų organizacinių rūpesčių ir nesklandumų, 1957 m. kovo mėn. įvyko draugijos steigiamasis suvažiavimas. Tuo metu Punske susirinko 83 lietuviai delegatai iš visos Lenkijos,



Vitalija Stravinskienė

Irenos Gasperavičiūtės nuotrauka



LVKD steigėjai (iš kairės) J. Vaina, J. Jakimavičius, V. Valinčius, J. Maksimavičius, J. Stoskeliūnas

jau neskaičiuojant garbių ir mažiau garbių svečių. Apie to meto vyravusią nuotaiką galima sužinoti štai ką: „Suvažiavimas vyko prieškarinėje sinagogoje [...] Po karo čia buvo kino salė. Ją šventiškai puošė lietuviškos lovatiesės, rankšluosčiai, juostos. Vyravo rimta, pakili nuotaika. Žmonių viduj kimšte prisikimšę, kadangi be delegatų ir svečių buvo dar daug norinčių pasiklausti, apie ką čia bus kalbama.“ O kalbama buvo apie visiems lietuviams rūpimus reikalus: žemės mokesčiai, ištremtų lietuvių šeimų likimas, lietuvių mokyklų problemos, rodomas tautinis nepakantumas lietuviams.

Prie draugijos vairo, atlaikę Lenkijos komunistų partijos atstovės suvažiavime spaudimą primesti sau priimtinius vadovus, stojo visų tautiečių gerbiami žmonės, kurie rūpinosi suvažiavimo organizavimu ir draugijos steigimu: J. Maksimavičius, J. Jakimavičius, J. Vaina, J. Stoskeliūnas, V. Valinčius. Tačiau greitai išaiškėjo, kad pirmosios valdybos ir ją kontroliavusios lenkų komunistų partijos narių nuomonės gerokai išsiskyrė. Valdyba norėjo veikti savarankiškai, ji pasisakė už tautinės veiklos plėtrą, stengėsi

nesikišti į politiką. Lenkų komunistams tai nepatiko ir jie greitai „pataisė“ padėtį, t. y. nušalino vadovybę, surengė naują suvažiavimą ir pasirūpino, kad draugijai vadovautų „tin kami“ ir partijai priimtini asmenys. Be to, nuspręsta, kad draugijos veiklą kontroliuoti geriau seksis ne iš Punsko, o Seinų. Taigi draugijos būstinė buvo perkelta į Seinus. Nors oficialiai buvo skelbiama, kad draugija įsijungs į socializmo kūrimą Lenkijoje, skatins lietuvių ir lenkų ryšius ir kt., tačiau tai buvo tik privalomi ideologiniai šūki. Be jų veiklos plėtoti nebuvo įmanoma. Prisidengus jais,

rūpintasi visai lietuvių bendruomenei svarbiais, gyvybiškais klausimais – lietuvių švietimo, kultūros, spaudos gimtąja kalba plėtra, lietuvių paveldo globa. Kaipgi pavyko įgyvendinti minėtus tikslus? Suvienijus jėgas ir atkakliai dirbant, pasiekta gražių rezultatų. Punsko ir Seinų krašto lietuviai nuo seno garsėjo saviveiklos tradicijomis. Dar nesant įsteigtos LVKD, lietuvių saviveiklinis gyvenimas buvo puoselėjamas. Lietuviška daina ir šokis visus suburdavo. Priminsime, kad jau 1951 m. Ožkinių kaime įvyko saviveiklos vakaras, kuriame skambėjo V. Valinčiaus vadovaujamo choro dainos. Tuo metu daugelio lietuviškų kaimų gyventojai būrėsi į saviveiklos kolektyvus. Įkūrus Visuomeninę kultūros draugiją, ši veikla įgavo pagreitį ir sustiprėjo. Išlikę dokumentai liudija, kad pirmuoju draugijos veiklos dešimtmėčiu Punsko ir Seinų krašte veikė apie 20 ansamblių, vienijusių apie 400 narių. Jau beveik 60 metų gyvuojantis lietuviškų saviveiklos kolektyvų sąskrydis – geriausias įrodymas, kad tuometinė Lietuvių visuomeninė kultūros draugija atliko prasmingą ir didelį darbą. Nedaug lietuviškų bendruomenių pasaulyje galėtų pasigirti tokia tradicija. „Jotvos“, „Klumpės“ ir kt. kolektyvų vardai žinomi ne tik Lenkijoje ar Lietuvoje, bet ir



LVKD IX suvažiavimo delegatai ir svečiai. 1984 m.



LVKDO XII suvažiavimas

IŠ LLD archyvo

plačiajame pasaulyje – JAV, Kanadoje, Vokietijoje ir kt.

Kita svarbi draugijos veiklos kryptis – lietuvių paveldo Lenkijoje apsauga ir globa. Tokios veiklos ištakos siekia 1978 m., kai susibūrė lietuvių kultūros paminklų globos komisija. Reikia pažymėti, kad dar 1953 m. buvo imtasi pastangų tvarkyti S. Dariaus ir S. Girėno paminklą Pščelneke. Į šiuos darbus įsijungė draugijos nariai iš Vroclavo, Ščecino, Slupsko, į paveldo objekto tvarkymą buvo įtraukti ir tautiečiai Vakaruose. Visoje Lenkijos teritorijoje esančių lietuvių atmintinų vietų priežiūra ir globa iš tiesų parodo, kiek daug galima pasiekti suvienijus pastangas, turint labai kuklius išteklius.

Nuo pat lietuvių draugijos įsikūrimo jos nariai rūpinosi leisti lietuvišką leidinį. Pirmieji bandymai buvo 1957 m., tačiau jie lauktų rezultatų nedavė. Vis dėlto pakartotiniai prašymai valdžios koridoriuose buvo išgirsti ir 1960 m. pasirodė pirmasis lietuviškos „Aušros“ numeris. Tačiau gautas leidimas spausdinti laikraštį nebuvo atsitiktinumas. Mat pagal Lenkijos komunistų partijos atstovų sumanymą,

laikraštis turėjo didinti komunistinę įtaką lietuviams. Vis dėlto šioje vietoje norisi atkreipti dėmesį į tai, kad tuometinėmis sąlygomis kitaip veikti nebuvo įmanoma. Tai puikiai parodė Varšuvoje leistų „Varsnų“ likimas. Už istorinės, kultūrinės ir religinės tematikos straipsnių publikavimą žurnalas po metų buvo uždarytas, bandyta leisti jo tęsinį, tačiau nepavyko. Nepaisant ideologinių momentų, „Aušra“ skaitytojus supažindino su lietuvių kultūra, švietimu, socialiniais

Tokiu būdu „Aušra“ prisidėjo prie svarbiausio tikslo – lietuvių tapatybės išlaikymo. Vėlgį šioje vietoje norisi pasidairyti po kitas lietuvių bendruomenes ir paieškoti panašių pavyzdžių. Tik JAV ir Kanados lietuviai gali pasigirti ilgesnėmis spaudos leidybos tradicijomis.

Tačiau bene pati svarbiausia ir reikšmingiausia draugijos veiklos kryptis – lietuvių švietimas. Kartu tai ir pasididžiavimas, ir didžiausias rūpestis. Nuo pirmųjų draugijos veiklos metų



1984 m. sąskrydis

IŠ LLD archyvo



LVKD Varšuvos skyrius

Iš LLD archyvo

buvo kalbama apie mokyklų plėtrą, lietuvių mokytojų trūkumą, vadovėlių gimtąja kalba būtinybę. Kiekviename draugijos suvažiavime buvo sugrįžtama prie švietimo problemų. Tuo klausimu parašyta daugybė raštų, prašymų, pasiūlymų ne tik vietos valdžios institucijoms, bet ir į Varšuvą, svarbiausioms institucijoms, pradedant Lenkijos jungtine darbininkų partija ir baigiant Švietimo ministerija. Tačiau dažnai lietuvių prašymai likdavo neišgirsti, netgi priešingai – pasigirsdavo kaltinimų, neva taip kurstomas nacionalizmas.

Kaip parodė istorija, kiekviena švietimo reforma Lenkijoje retino lietuviškų mokyklų tinklą ir tuštino mokyklinius suolus. XX a. 6-ajame dešimtmetyje veikusių apie 20 mokyklų, kur buvo mokoma lietuviškai ar lietuvių kalbos, jau seniai nebelikę. Jų tinklas susitraukė iki mokyklų Punske, Seinuose ir Vidugiriuose.

Po 1990 m. visos lietuvių bendruomenės, taigi ir Lietuvių visuomeninės kultūros draugijos, veikloje prasidėjo pokyčiai. Komunistiniam režimui žlugus Lenkijoje neliko politinės ir ideologinės lietuvių veiklos kontrolės

ir varžymo. Demokratinių pokyčių sąlygomis pasinaudojo ir LVKD vadovybė. Ji pakeitė ne tik draugijos pavadinimą (nuo 1992 m. veikia Lenkijos lietuvių draugija), bet ir išplėtė bei suaktyvino veiklą. Todėl greta tradicinių veiklos formų, pvz., meno ansamblių sąskrydžio, Vaikų teatrų festivalio ir pan., atsirado ir naujų – Rudens literatūriniai skaitymai, įvairūs konkursai ir kt. Tačiau pagrindiniai veiklos prioritetai nepakito. Tai – lietuvių kultūra, švietimas, paveldas.

Nepaisant įvairių biurokratinių kliūčių, abejingumo, nesusikalbėjimo, finansinio nepritekliaus ir kt. veiksnių, draugijos vadovybė sėkmingai prisideda prie pačio svarbiausio ir reikšmingiausio darbo – lietuviškumo puoselėjimo Lenkijoje.

Žvelgiant iš laiko perspektyvos ir vertinant lietuvių draugijos narių nueitą kelią, galima pastebėti keletą dalykų. Įkurta Lietuvių visuomeninė kultūros draugija, vėliau persitvarkiusi į Lenkijos lietuvių draugiją, koordinavo organizacinį lietuvių gyvenimą, ji buvo svarbus veiksnys, jungęs ir konsolidavęs lietuvių bendruomenę, prisidėjęs prie lietuvių tapatybės puoselėjimo. Tačiau reikia prisiminti, kad draugija veikė komunistinio režimo metais, todėl nebuvo galima išvengti politinės kontrolės, ideologinės priežiūros, veiklos varžymo. Vis dėlto nepaisant prieštarų veiklos aplinkybių, draugijos nariai plėtojo autentiškos, kiek tomis sąlygomis buvo galima, savarankiškos tautinės veiklos kryptį, ją savotiškai pratęsdami į už „geležinės uždangos“ buvusią Lietuvą. Draugijos vaidmuo lietuvių bendruomenės gyvenime vertintinas pozityviai, atlikti darbai svarbūs jungiant tris lietuvių bendruomenei svarbius dėmenis – praeitį, dabartį ir ateitį.



Prie Dariaus ir Girėno paminklo Pšcelnike

Iš LLD archyvo

Nenuobodus seminaras, arba informacinis turas po Lazdijų kraštą

GRAŽINA KIBYŠIENĖ

Homines historiarum ignari sunt pueri (Žmonės, kurie nepažįsta istorijos, lieka vaikais) – skelbia senovės romėnų posakis. Man niekada istorijos pamokos nebuvo prie širdies, o jau datos visai „nelipdavo“... Tad ar galima paprastame kaime rasti nenuobodžios, tikros, kilnios ir svarbios visai lietuvių tautai istorijos pėdsakų? Pasirodo, kad galima, kartu smagiai leidžiant laiką.

Š. m. gruodžio 2 d. dalyvavau seminare-ekskursijoje po gretimą Lazdijų kraštą. Tiesą sakant, nesitikėjau sužinoti daug ko naujo, man atrodė, kad tai paprastas, gal net šiek tiek nuobodus dzūkelių kraštas. Buvau maloniai nustebinta... Diena turininga, sutikti žmonės nuoširdūs, gidė nenuobodžiai supažindino su Lazdijų krašto įdomybėmis. O jos tikrai įspūdingos, istorija garbinga.

Lazdijuose mus, tai yra Punsko krašto mokytojus ir kelis valsčiaus darbuotojus, pasitiko Lazdijų turizmo informacinio centro vadovybė. Ekskursiją pradėjome nuo Lazdijų centrinės aikštės ir trumpos miestelio istorijos. Pažintį su miesteliu tęsėme Lazdijų krašto muziejuje. Čia pabuvome kun. Motiejaus Gustaičio mokiniais, pasimokėme rašyti žąsies plunksna, pabendraavome su Salomėja Nėrimi jos kambarėlyje – „karste“. Iš Lazdijų Vilniaus gatve pajudėjome Švėntėzerio link. Klausydami apie jotvingius ir jų pėdsakus šiame krašte, greit pasiekėme Metelių regioninį parką. Pasilabinę su Dzūkijos jūra – Dusios ežeru, užsukome į Metelių regioninio parko lankytojų centrą. Tai stiklinis pastatas, kurio viduje sausas Dusios ežero pakrantės pušynas,

slėpiantis daug įdomios informacijos apie šio regiono augaliją ir gyvūniją. Apžiūrėjome ekspozicijas, pro galingą monoklį stebėjome kito Dusios kranto kalvas, ežere plaukiojančius paukščius. Metelių regioniniame parke įrengti trys pažintiniai takai keliaujantiems pėsčiomis ir du pažintiniai maršrutai keliaujantiems dviračiais. Į edukacinius užsiėmimus kviečiami tiek jaunesni, tiek vyresni moksleiviai. Šalia Metelių kaimo įkopėme į apžvalgos bokštą pasigrožėti Dzūkijos kalvelėmis ir ežerais. Toliau autobusiukas riedėjo Švč. Mergelės Marijos Rožinio Karalienės diecezinės kryžių šventovės link. Gidė papasakojo šios vietos istoriją, išgirdome apie kareivį, kuris stebuklingai atgavo regėjimą. Apsilankyti pačioje bažnyčioje pasizadėjome kitais metais per vyksiančius atlaidus.

Ne mažiau įdomu buvo Veisiejų miestelyje, įsikūrusiame tarp vandens, bei Veisiejų regioninio parko lankytojų centre, kuris yra viename iš buvusio Veisiejų dvaro statinių – flygelyje. Susipažinome su dvaro istorija, su moderniomis ekspozici-

jomis, kuriose trumpai pristatomos svarbiausios saugomos vertybės, pasiklausėme „pelkių gegutės“ kukavimo ir dzūkų šnekos, gaminomės atvirukus, lankėme drožinių, nėrinių ir paveikslų ekspozicijas.

Veisiejuose mūsų kelionė dar nesibaigė, pasukome į Kapčiamiestį. Sustojome miestelio aikštėje „pasisveikinti“ su Emilija Pliateryte, prisiminti sukilėlių karvedės gyvenimo istoriją, aplankėme jos kapą senosiose miestelio kapinėse bei buvusią Justinavo dvarvietę prie Vainežerio. Šiame dvare buvo slaugoma Emilija Pliaterytė, čia ji ir mirė.

Tik trumpai pasidalinau įspūdžiais išvykos, kurią suorganizavo Suvalkų mokytojų tobulinimo centras kartu su Punsko savivaldybe ir Lazdijų turizmo informaciniu centru. Visur mus lydėjo labai maloni gidė Birutė, kuri negailėjo savo jėgų ir pastangų ir vis stebino naujomis žiniomis apie Lazdijų kraštą, jo įspūdingą istoriją, siekiančią jotvingių laikus.

Dėkojame organizatoriams už turiningą šeštadienį, praleistą vaizdingoje Dzūkijoje mielų žmonių būryje.



Prie paminklo E. Pliaterytei buvusioje Justinavo dvarvietėje

Iš Gražinos Kibyšienės albumo

Jei tik gali - padovanok kam nors gyvenimą

BOŽENA BOBINIENĖ

Gruodžio 11-ąją, pirmadienį, kaip buvo anksčiau plačiai skelbiama internete ir skelbimų lentose Punske, į Punsko Kovo 11-osios licėjų atvyko Suvalkų kraujo centro medikai, kurie iš savanorių ėmė kraujo mėginius, ieškodami tinkamų kaulų čiulpų transplantacijai.

Akcija buvo suorganizuota spontaniškai „Jotvos“ choreografinio sambūrio iniciatyva dėl šokėjo, punskiečio Mato, kuriam diagnozuota leukemija (kraujo vėžys) ir reikalinga skubi kaulų čiulpų transplantacija. Šeima ir gydytojai intensyviai ieško donoro.

Punsko ir apylinkių žmonės labai aktyviai įsijungė į šią akciją. Atvykusi iš Suvalkų medicinos darbuotojų grupė nesitikėjo tokio savanorių antplūdžio. Medikai buvo pasirengę priimti keliasdešimt norinčiųjų padėti, o atėjo jų keliskart daugiau. Pritrūko savanorio deklaracijų, pritrūko ir laiko iš visų paimti kraujo mėginius.

Atėjo daug jaunimo, kuris ryžosi savanoriškai duoti kraujo čia pat po ~450 ml. Registracijos darbuotoja prasitarė, kad įmanoma, jog Kraujo centro grupė Punske apsilankys dar kartą po Kalėdų, nes ji vyksta ten, kur susirenka daugiau norinčių žmonių. O čia tokių buvo labai daug. Kai kurie, patariant medikams, važiavo patys tiesiog į Suvalkus, kiti – išėjo nusivylę, kad nebuvo priimti.

Kraujo mėginių ėmimo akcija turėjo baigtis 11 val. Tačiau dėl susirinkusiųjų su išpildytomis norinčiųjų tapti kraujo ir kaulų čiulpų donorais deklaracijomis gausumo (formų pritrūko, jos buvo kelis kartus

padaugintos mokykloje) medicinos darbuotojai prailgino darbo laiką, kol priėmė visus. Reikia žinoti, kad medikų darbo laikas yra ribotas dėl to, jog imamas kraujas, kuris tuojau turi būti toliau tiriamas. Medžiagą reikia laiku pervežti į laboratoriją, tinkamai apdoroti, aprašyti.

Didžiuojuos mūsų krašto žmonėmis, kad jie nėra abejingi kitų nelaimėi, kad nepaisant blogo oro, gausiai atvyko į Punsko licėjų, registravosi, stovėjo ilgoje eilėje ir stengėsi padėti. AČIŪ!

Beje, pasirodo, mūsų visuomenėje turime ir tokių žmonių, kurie jau yra prisiregistravę kaip kaulų čiulpų donorai. Štai, pvz., Vidugirių mokyklos mokytoja Vida prieš 2 metus registravosi internetu. Ji paštu gavo mėginėlių seilėms, deklaraciją dėl donorystės bei sveikatos būklės anketą. Atlikus tam tikrą procedūrą, visą sukauptą medžiagą supakavo į voką ir išsiuntė atgal į DKMS (Kamieninių ląstelių donorų) fondą. Po kelių savaitių gavo specialią Kamieninių ląstelių donoro kortelę su savo vardu, pavarde ir donoro identifikavimo numeriu. Ar kada nors paskambins jai kas iš fondo ir praneš, kad turi genetinį dvynį – nežinia. Bet šiuo metu ji jaučiasi atlikusi savo pareigą, padariusi tai, kas gali padėti kitam žmogui.

Akcijos išvakarėse, sekmadienį, geriant popietinę kavą tarp artimųjų kilo diskusija: tapti donoru ar ne? Nuomonių buvo įvairių. Vieni deklaravo, kad į tokią akciją būtina, jei tik leidžia galimybės ir potencialaus donoro sveikata, reikia įsijungti. Ką gali žinoti, gal kada pačiam ar kam

nors iš artimųjų reiks tokios pagalbos? Kiti prieštaravo: o ką gali žinoti, kur iš tikrųjų tie asmeniniai duomenys gali patekti, ar veikla yra 100 % skaidri, ar donorystė nekelia pavojaus donoro sveikatai? Priėjome tik vieną bendrą išvadą: kiekvienas su savo organizmu tvarkosi pats. Galima juk pritarti akcijos tikslams, bet pačiam joje nedalyvauti dėl įvairių priežasčių ar įsitikinimų...

Mano galva, jeigu tik yra galimybė kam nors padėti išgelbėti gyvybę, kodėl to nepadarius? Tai, kad atiduodu savo kraują tyrimui, dar nereikia, kad jis bus tinkamas – yra tiek daug įvairių apribojimų, kad iš tiesų nėra ko stebėtis, jog kraujo bankuose jo vis dar per mažai. Tie, kurie gali būti donorais, turėtų tik džiaugtis, nes jų sveikata tikrai gera. Kiek daug yra žmonių, kurie norėtų pasidalinti savo krauju, kaulų čiulpais, o negali dėl sutrikusios sveikatos, amžiaus, žalingų įpročių ir kitų priežasčių (jos paaiškėja pildant sveikatos būklės anketą).

Daugiau apie kraujo ir kaulų čiulpų donorystę, apie su ja susijusius faktus ir mitus skaitykite kitame „Aušros“ numeryje. Tie, kam įdomu apie tai sužinoti jau dabar, informaciją gali rasti čia: <http://bukgeras.lt/kaulu-ciulpu-donoryste/> (Lietuvos negiminingų kaulų čiulpų registras); <http://www2.mz.gov.pl> (Lenkijos sveikatos ministerija); <http://www.rckik.bialystok.pl> (Balstogės regioninis kraujo centras); <https://www.dkms.pl/pl/zostan-dawca> (Negiminingų kaulų čiulpų donorystės fondas Lenkijoje).

Palaimintojo vyskupo ir kankinio Teofiliaus relikvijos perdavimas Punsko parapijai

KUN. MARIUS TALUTIS

Jo Ekscelencija Kaišiadorių vyskupas Jonas Ivanauskas, atsižvelgdamas į Punsko klebono kanauninko Česlovo Bagano (Czesław Bagan) prašymą ir J. E. Elko vyskupo Jeży Mazuro (Jerzy Mazur) rekomendaciją, suteikė Punsko parapijai vyskupo ir kankinio, Lietuvos didvyrio Teofiliaus Matulionio pirmojo laipsnio relikviją. Palaimintojo kaulų dalelė įdėta į kapsulę, kuri patalpinta specialiai tam sukurtame relikvijoriuje su Teofiliaus Matulionio atvaizdu, vyskupo herbu ir šūkiu „Per crucem ad astra“

(Per kryžių į žvaigždes). Pats relikvijorius pagamintas širdies formos, nes palaimintasis buvo didelis Švenčiausiosios Jėzaus Širdies garbintojas.

Gruodžio 2 d. suorganizuota šventkelionė į Kaišiadorių katedrą ir visi norintys galėjo vykti pasiimti palaimintojo relikvijos. Ši diena sutapo su beatifikacijos paskelbimo metinėmis, nes lygiai prieš metus, 2016 m. gruodžio 2 d., buvo viešai paskleista žinia, jog popiežius patvirtino Teofiliaus Matulionio kankinystę ir leido jį beatifikuoti – paskelbti palaimintuoju.

Vyskupo igaliotas kunigas

Mindaugas Grenda iškilmingai atnešė relikviją, prasmingais žodžiais kreipėsi į Punsko piligrimus, įteikė relikviją bei jos tikrumą patvirtinantį dokumentą. Vėliau prie palaimintojo sarkofago buvo aukojama šventųjų Mišių auka už Punsko krašto žmones.

Keliaudami piligrimai sustojo pasimelsti Kardinolo Vincento Sladkevičiaus (jį savo įpėdiniu buvo pasirinkęs Teofilius Matulionis ir slapta konsekrovo vyskupu Birštono klebonijoje 1957 m.) tėviškėje, Guronių kaime, įkurtame Rožančiaus parke bei apžiūrėjo Birštono sakralinio muziejaus ekspoziciją, skirtą Teofiliaus Matulionio atminimui.

Kitą dieną, gruodžio 3-iąją, pirmąjį Advento sekmadienį, prieš pirmąsias sekmadienio Mišias, palaimintojo relikvija buvo iškilmingai procesijoje atnešta į Punsko bažnyčią ir perduota parapijos klebonui kanauninkui Česlovui Baganui. Klebonas iškilmingai sugiedojo relikvijos priėmimo maldą, prašydamas, kad palaimintojo Teofiliaus užtariamai gautume tvirtumo dvasią ir jo garbingo pavyzdžio mokomi galėtume Dievo klausyti labiau nei žmonių bei drąsiai išpažintume tikėjimą. Po maldos kanauninkas relikviją pasmilkė, pabučiavo ir ją palaimino visus susirinkusius. Šv. Mišių pabaigoje buvo sugiedota „Tautiška giesmė“ ir kiekvienas galėjo pagerbti relikviją pabučiavimu. Tai buvo istorinis įvykis Punsko parapijos ir viso krašto gyvenime.



Punsko piligrimai po šv. Mišių Kaišiadorių katedroje prie pal. Teofiliaus sarkofago su kankinio relikvija

Įš kun. Marius Talutis albumo



Kun. Marius Talučio nuotr.

Vyskupo ir kankinio Teofiliaus Matulionio relikvija Punsko bažnyčioje

Relikvija visuomet pasiliks Punsko parapijoje, bus iškilmingai išstatoma per didžiąsias religines ir tautines šventes bei pagerbiama pirmaisiais mėnesio penktadieniais. Ši ypatinga Dievo Apvaizdos suteikta malonė mūsų parapijai ir visam kraštui labai aktuali pradėdant minėti 100-ąsias Nepriklausomos Lietuvos metines.

Relikvijų kultas krikščionybėje siekia pirmuosius amžius, kai Romos cirkuose buvo žudomi ir katakombose laidojami tikėjimo kankiniai. Krikščionys jų kūnus laikė šventais ir rinkdavosi prie jų švęsti Eucharistijos, o jų krauju suvilgytus drabužius saugodavo kaip šventus daiktus. Relikvijų kultas siejasi ir su krikščionių išpažįstamu kūno iš numirusių prisikėlimu. Žmogus miręs nepersikūnija į kitus kūnus, o ir toliau išlieka neatskiriama kūno ir sielos vienybė, kuri po mirties įgyja kitokį lygmenį. Tad šventojo kūnas, ypač už tikėjimą gyvybę paaukojusio kankinio kūnas,

yra amžinojo gyvenimo artumo išraiška per šventojo asmenį, ypač maldoje išgyvenant skirtingų būties būsenų susitikimą – čia ir ten, laikas ir amžinybė, žemiškoji ir dangiškoji tikrovė. Bažnyčios tikėjimo šventųjų bendravimu ilgaamžė patirtis liudija, kad iš šventųjų relikvijų sklinda dvasinė galia ir patiriama daug malonių – atsivertimų, išgijimų, šeimos susilaukia palikuonių, atsisakoma priklausomybių, atrandamas pašaukimas.

Mūsų krašto žmonėms arkivyskupas Teofilus ypač aktualus ir reikalingas, nes jis ne tik Visuotinės Bažnyčios herojiškas Evangelijos liudytojas, bet ir mūsų tautos garbingas sūnus, labai mylėjęs Lietuvą, okupacijos išvakarėse buvęs vyriausiuoju Lietuvos kariuomenės kapelionu, didžiavęs esąs lietuvis. Jis yra gražaus sugyvenimo, bendradarbiavimo, tiltų statymo, bet tuo pačiu ir principingos bei orios laikysenos pavyzdys. Pavyzdžiui, jis atsisakė

pasilikti laisvojoje Amerikoje ir veržėsi grįžti į bolševikinę Rusiją, nors žinojo, kad ten jo laukia persekiojimai; jis atsisakė susilenkinti savo pavardę, nors ir darbavosi lenkų kultūros veikiamoje bendruomenėje; atsisakė pasirašyti padėkos laišką Stalinui bei atsišaukimą į Lietuvos partizanus, raginant juos išeiti iš miško, nors ir žinojo, kad už tai bus baudžiamas. Šiandien Teofilus danguje globoja Lietuvą ir lietuvius. Jis ne tik krikščioniškojo tikėjimo, bet ir Lietuvos laisvės kankinys ir didvyris, kovojęs už žmogaus teises ir gyvybę, todėl po mirties apdovanotas Vyčio ordinu bei Žūvančiųjų gelbėjimo kryžiumi. Jis taip pat dirbo lietuvių bendruomenės pastoracijoje Sankt Peterburge ir rūpinosi tautiečių sielų gerove pačiais dramatiškiausiais Rusijos revoliucijos metais, būdamas pačiame sumaišties įvykių centre. Jo asmenybėje gražiausiai atsiskleidžia lietuviškosios prigimties charakterio bruožai, giliai šaknimis atsirėmę į lietuvišką kaimą ir katalikų tikėjimą: kantrybė, neklastinga siela, sveatingumas, romumas, grožio pajauta, darbštumas ir kūrybingumas, prisirišimas prie gimtosios žemės.

Kažkada būdamas toli nuo gimtosios Lietuvos, ilgedamasis savo Tėvynės, jis laiškuose rašė, kad labai norėtų savo kaulėlius pargabenti į Lietuvą ir pakasti jos pašventintoje žemelėje. Taip, jis sugrįžo tada į Lietuvą, tačiau jo kaulėliams buvo skirta kilnesnė misija nei sunykti žemelėje. Po beatifikacijos iškilmių jo kapas, jo kūnas tapo visos tautos šventove, tautos garbe ir viltimi. Jo relikvijos buvimas Punsko parapijoje yra malonės ženklų pradžia – naudokimės šventųjų užtarimu ir pagalba, prašykime reikalingų stebuklų. Šiais neramiais ir permainingais laikais atsigręžkime į gyvuosius šaltinius – mūsų galiūnus, koks ir buvo arkivyskupas Teofilus, iš kurių galime semtis pavyzdžių ir stiprybės, ištikimybės Dievui ir lietuviųbei.

LLD 2017 metų renginiai

Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administracijos ministerijai (MSWiA), Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijai ir Palenkės vaivadijos maršalkos įstaigai suteikus paramą pagal pateiktas paraiškas, Lenkijos lietuvių draugija (pati arba su kitomis įstaigomis) 2017 m. suorganizavo ne tik visus nuolatinius renginius.

Balandžio 1-ąją Seinų „Lietuvių namuose“ vyko **XXVI vaikų teatrų festivalis „Raganė“** (surengė LLD ir Seinų „Lietuvių namai“). Pasirodė 6 vaikų teatrai iš mūsų krašto ir 1 iš Lietuvos. Apie festivalį rašyta „Aušros“ 7 nr. 12–13 psl.

Konkursai:

- Lietuvos geografijos konkursas vyko gegužės 9 d. Seinų „Lietuvių namuose“;
- dailiojo žodžio konkursas surengtas gegužės 12 d. Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykloje;
- Lietuvos istorijos konkursas vyko gegužės 16 d. Seinų „Lietuvių namuose“;
- lietuvių kalbos ir literatūros konkursas gimnazijoms ir licėjui vyko gegužės 24 d. Punsko Dariaus ir Girėno mokykloje, o pagrindinėms mokykloms – gegužės 25 d. Vidugirių mokykloje.

Apie konkursus rašyta „Aušros“ 12 nr. 6–9 psl. Konkursų laimėtojams birželio 20 d. buvo surengta ekskursija

į Lietuvą (apie ją rašyta „Aušros“ 13 nr. 5–6 psl.).

Gegužės 20 d. vyko **Jubiliejiniai poezijos skaitymai** (surengė LLD Suvalkų skyrius), apie kuriuos rašyta „Aušros“ 11 nr. 8–9 psl.

Birželio 18 d. vyko **ansamblių sąskrydis** Burbiškiuose (surengė LLD ir Punsko LKN). Sąskrydyje dalyvavo 19 ansamblių iš mūsų krašto ir 1 iš Lietuvos. Apie šį renginį rašyta „Aušros“ 13 nr. 9–11 psl.

Birželio 24 d. Šilainėje buvo surengtos **Joninės** (surengė LLD ir LLEKD). Jose dalyvavo 7 mūsų krašto ansambliai ir 1 iš Lietuvos. Apie šį renginį rašyta „Aušros“ 13 nr. 12–13 psl. ir 14 nr. 11–13 psl.

Liepos 16 d. LLD

Ščecino skyrius suorganizavo Punsko moksleivių **išvyką į Pšcelniką prie Dariaus ir Girėno paminklo** (surengė Punsko Dariaus ir Girėno mokykla bei LLD). Apie tai rašyta „Aušros“ 14 nr. 14 psl.

Rugpjūčio 15 d. Punske vykusias **Zolines** rengė Punsko valsčius, LLD, LLEKD, Punsko LKN. Apie šią šventę rašyta „Aušros“ 15–16 nr. 13–17 psl. ir 19 nr. 8–9 psl.

Spalio 31 d. Punsko LKN vyko **Vėlinių koncertas** „Ūkanas išbraidė“, o lapkričio 5 d. Vėlinių koncertas „Bėgarseje tylumoje“ surengtas „Lietuvių namuose“ Seinuose (organizavo LLD, Seinų „LN“, Punsko LKN). Apie tai rašyta „Aušros“ 21 nr. 5–10 psl.

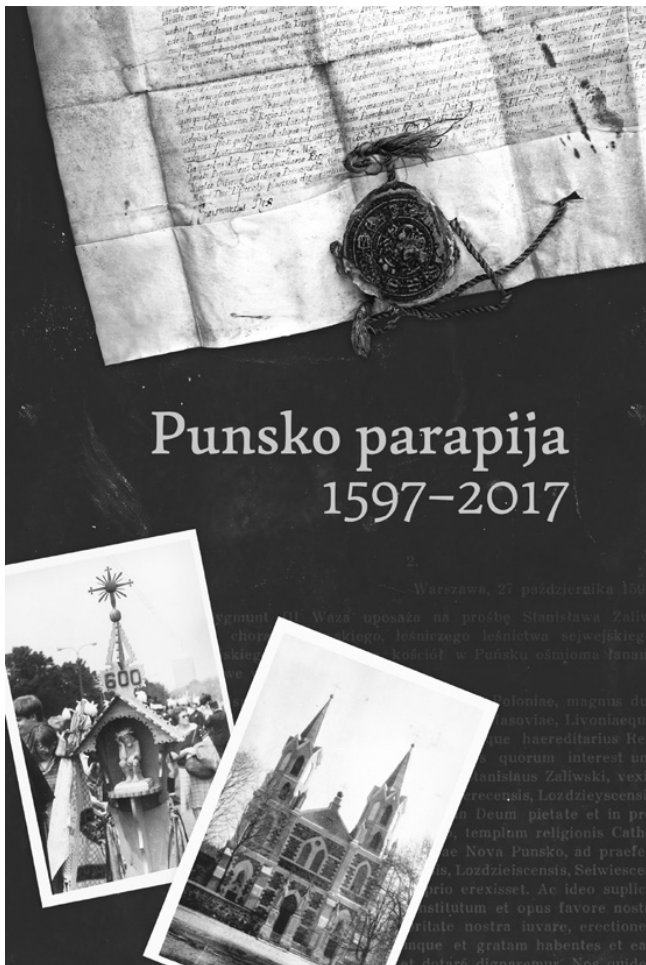
Lapkričio 20 d. Punsko lietuvių kultūros namuose vyko **XXIV tautinių mažumų susitikimai** (surengė LLD ir Punsko LKN). Apie juos rašyta „Aušros“ 23 nr. 14–16 psl.

Lapkričio 20 d. Seinų „Lietuvių namuose“ vyko **Seinų teatro „Kultūvė“ 20-ojo jubiliejaus minėjimas** (surengė LLD ir Seinų „LN“). Apie tai rašyta „Aušros“ 23 nr. 17–18 psl.

Gruodžio 10 d. Seinų „Lietuvių namuose“ vyko **Lenkijos lietuvių draugijos 60-ojo jubiliejaus minėjimas** (surengė LLD ir Seinų „LN“). Apie šventę rašoma „Aušros“ 24 nr. 10–15 psl.

Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administracijos ministerija rėmė taip pat periodinių leidinių „Aušra“ ir „Aušrelė“, knygų (Sigito Birgelio „Ožkiniai linų mėlynų“ ir „Punsko parapija 1597–2017“) leidybą bei dalykinę LLD veiklą. Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas rėmė periodinių leidinių „Aušra“ ir „Suvalkietis“ leidybą.

Nuoširdžiai dėkojame visiems rėmėjams.



Kelionės piliakalnių metams paminėti

ALDONA VAICEKAUSKIENĖ

EGLINĖ

Iš Gulbiniškių patraukiame Rūdelės kryptimi ir įvažiavę į miestelį pasukame į dešinę Beceilų ir Šipliškių link. Privažiavę pagrindinį kelią, vedantį nuo sienos perėjos Suvalkų link, sukame kairėn ir visai prie pat sienos dešinėn, Pavaiponės kaimo kryptimi. Pavažiavę apie 2 km vėl sukame kairėn, įveikę tokį pat atstumą – dar kartą kairėn. Čia matosi aukšta kalva, apaugusi medžiais. Tai Eglinės piliakalnis. Apie jį 1983 m. „Aušroje“ Jonas Pajaujis rašė: „Eglinės piliakalnis [...] yra vienas iš daugelio paprūšėje XII–XIII a. sūduvių supiltų piliakalnių gintis nuo Kryžiuočių ordino puolimų. Piliakalnis supiltas iš žemės ir akmenų. Viršūnėje nedidelė plokštuma, apjuosta žemės pylimu. Kalno papėdėje tįso erdvus plotas, kuriame, galimas daiktas, buvo įsikūrusi sūduvių gyvenvietė. Šios vietovės geografinė ir

gamtinė aplinka atitiko tų laikų gynybos poreikius. Iš rytų šį plotą supo raištai ir upė Vaipienė, o iš vakarų pusės saugojo ledyno metu išrausta patvinusi vaga, kuri į šiaurę nuo piliakalnio jungėsi su Vaipiene turbūt Rekečio (dabar Salaperūgio) ežere. Apie vandens telkinių vandeningumą pasakoja Jonas Judickas savo motinos Veronikos girdėtus senelio Juozo Žilinsko prisiminimus. Sudegus Smalnykuose Žilinskių sodybai, rąstus statybai iš Eglinės miško plukdė upė. 1784 m. kun. Antanas Laurinavičius Punsko parapijos užrašuose mini šį piliakalnį ir jo papėdėje esančią gyvenvietę. Minimame Punsko klebono užrašė parašyta, kad ūkininkai, dirbdami ar kasinėdami piliakalnio aplinkoje žemę, rado įvairios paskirties apyvokos daiktų ir senovinių ginklų. Ūkininkai rastus metalinius daiktus perdirbdavo į pasagas ir kitus reikalingus jiems įnagius.“

Eglinės piliakalnis tai ankstyvųjų

viduramžių jotvingių palikimas. Tokių piliakalnių pagrindiniai teritorijos organizaciniai vienetai buvo valdos su aplinkiniais kaimais, laukais, giriomis ir ežerais. Valdoje būdavo piliakalnis su sustiprintais pylimais ir rąstų tvoromis. Papėdėje atsirasdavo papiliai su sutvirtinimais, kurie turėjo atremti priešą ir suteikti įgulai daugiau laiko pasiruošti kovai. Be to, pilies centras buvo įtvirtintas tam tikru atstumu supiltais pylimais, proskynomis ir sargybos bokštais.

Eglinės piliakalnis – tai antras po Šiurpilio tokio dydžio objektas. Piliakalnio formą sudaro dviejų kūgių pylimai. Daugelis jame esančių gynybinio pobūdžio objektų rodo, kad šis piliakalnis ankstyvaisiais viduramžiais atliko svarbų gynybinį vaidmenį.

Nugalėjus jotvingius didinga gyvenvietė buvo užmiršta. Apie ją prabilo tik 1784 m. Punsko klebonas Laurinavičius (Ławrynowicz). Šį objektą mini 1859 m. ir A. Polujanskis (Połujanski) savo knygoje „Wędrówki po guberni augustowskiej w celu naukowym odbyte“. Buvusi pilis ir jos gyventojai ilgą laiką slėpėsi už paslaptingo šydo. Tik archeologiniai tyrimai, atlikti 1984–1991 m. vadovaujant Varšuvos archeologijos muziejaus Baltų sektoriaus direktoriui archeologui dr. Janui Jaskaniui (Jan Jaskanis), archeologėms Anai Bitner-Vrublevskai (Anna Bitner-Wróblewska) ir Gražinai Ivanovskai (Grażyna Iwanowska), davė daugiau mokslinės medžiagos. Pagal gautus duomenis nustatyta, kad pirmas apgyvendinimo etapas vyko IV–VI a. Apie tai byloja buvusių gyvenviečių vietoje rasta keramika. Buvo atlikti ir



Loretos Uzdilaitės piešinys „Eglinės piliakalnis“

geomorfologiniai tyrimai, kurie parodė, kad aukštuma, kur buvo įkurta pilis, atrodė taip kaip natūralus kalnelis kaimynystėje, šiaurinėje pusėje. Piliakalnio pietuose ir šiaurėje buvo du dideli vandens telkiniai, sudarantys natūralų gynybinį barjerą. Iš rytų buvo dar vienas vandens telkinys. Iš šiaurės nutiestas pylimas, ko gero, atliko kelio per pelkėtus plotus funkciją. Iš rytų pusės buvo nutiesti mediniai tiltai (darant grėžinius rasta medinių rąstų). Visa tai sudarė kliūtis galimiems užpuolikams.

Tada dar nebuvo įtvirtinimų. Jie atsirado vėliau. Pirmas įtvirtinimas buvo sukonstruotas iš medienos ir molio apie IX a. Įtvirtinimų likučiai atkasti pietrytinėje piliakalnio dalyje. Tuo metu piliakalnis ir padidintas iš rytų pusės supilant šonus. Jį didinant viršutinė dalis buvo padalinta į dvi dalis, o per vidurį supiltas nedidelis įtvirtinimas. Kasinėjant piliakalnio pietų dalyje rasta gyvenamosios dalies konstrukcijos pėdsakų. Ji buvo paremta ant medinių polių, o pagrindas sustiprintas akmenimis ir molio. Piliakalnio aikštelės šiaurinėje dalyje aptiktas platus akmenų grindinys. Tai galėjo būti pagrindo sutvirtinimai arba pastatų pamatai. XIII a. pilyje pavojaus metu slėpėsi papilio gyventojai. Čia galbūt gyveno genties vadas su savo apsauga ir buvo administracinis centras. Kasinėjant rasta daug laukinių ir naminių gyvulių kaulų, žmonių kaukolių. Pietinėje aikštelės dalyje atkasta molinių indų liekanų, molio gabalų, kuriuo buvo išlipdomos pastatų sienos, geležiniai strėlių antgaliai, peilio makštės apkaustai, bronziniai žiedai, apyrankė. Toje vietoje galėjo būti statiniai, skirti įgulai.

Archeologinių tyrimų metu šiaurinėje dalyje atkasta laužavietė su paslaptinga konstrukcija iš didžiulių akmenų. Tai galėjęs būti antrojo bokšto pagrindas. Šalia akmenų rasta daugiau nei aštuoni šimtai bronzinių daiktų. Daugiausia tai papuošalai ir

jų dalys: pakabukai, žiedai, kryželiai, segtukų fragmentai, skydelių dalelytės. Tarp iškastų daiktų aptikta: ankstyvųjų viduramžių stikliniai karoliukai, molinė verpstė, galastuvai, raginiai rėmeliai, metaliniai įvairaus tipo ietigaliai, metaliniai pentinai ir kitokios rūšies žalvario ir kitokių metalų gaminiai. Įdomiausi radiniai – pasidabruoti ir bronziniai kryželiai, puošti geltonu emaliu, ažūrinių, granuliuotų karoliukų fragmentai, mėnulio formos pakabukai. To laikotarpio moliniai indai puošti išraižytomis horizontaliomis ir bangotomis linijomis. Vertingas radinys tai daugiau nei 120 panašios formos dailių žalvario pakabukų. Galbūt tai vietinio juvelyro gaminiai, kadangi kasinėjant surasta gamybai skirtų įrengimų, daugybę žalvario vielelių, gabaliukų skardelių ir kitų juvelyrkoje naudojamų reikmenų. Įdomūs iškasti žalvario kryželiai, papuošti geltonu emaliu, ažūriniai ir supinti žiedai iš sidabro vielelių, stiklo karoliukai su sidabru viduryje, medalionas su šv. Jurgio atvaizdu vienoje pusėje ir Bazilijaus kitoje, atkeliavę iš Rusios. Tai byloja apie ryšius su tolimais kraštais, o gal ir jotvingių bei lietuvių kovas su Rusios valdovais.

Kaip rodo atkasti paskutinio piliakalnio gyvavimo laikotarpio (tai yra XIII a.) radiniai, ši pilis buvo tapusi galinga tvirtove. Dar ir šiandien matomi čia puikiai išsilaikę didžiuliai akmenimis sutvirtinti pylimai.

2010 m. buvo atliekami nauji tyrimai: paviršinės paieškos bei planigrafijos. Užregistruota 150 radinių. Aptikti iečių antgaliai rodo, kad tvirtovė buvo priešų puldinėjama. Galbūt tai kunigaikščio Jaroslavo žygių į sūduvių žemes palikimas?

Iki mūsų laikų išliko tik maža dalis buvusių Eglinės tvirtovės gyventojų palikimo, bet mokslininkams tai neįkainojama. Galbūt netrukus pasirodys monografija apie Eglinės gyvenvietę ir jos didingą praeitį.

Kaip ir kitos tautos, lietuviai turi etnokultūrinę sritį. Tai Žemaitija, Aukštaitija, Dzūkija, Suvalkija ir Mažoji Lietuva. Pastaroji jau baigia išnykti, nors praėity šis regionas buvo labai svarbus visai Lietuvai. Suvalkų trikampio, kuriam priklauso Seinų ir Punsko kraštas, istorinis vaidmuo akivaizdus, bet ateitis irgi miglota.

Mažoji Lietuva – regionas, apėmęs Prūsijos šiaurines dalis. Šiose žemėse gyveno lietuvininkai – savita etninė grupė, susiformavusi XVI a. Prūsijos Lietuvos pradmenys siekia XIII a., kai kryžiuočiai buvo pakviesti į Vidurio Europą kovoti su pagonimis. Kryžiuočiai užkariautą kraštą pavadino Prūsija, o gyventojus – prūsais. Susipažinę su Lietuvos valstybe jie pastebėjo, kad tose žemėse gyvena tie patys lietuviai. Ordino siena su Lietuva nusistovėjo tik po Žalgirio mūšio. XV a. ši valstybė buvo pavyzdingiausia Europoje, tačiau daugelis privilegijų atiteko vokiečiams. Senieji gyventojai buvo tik paprasti baudžiauninkai. Susidarė geros sąlygos jų suvokietėjimui. Ir Ordinui žlugus gyventojų padėtis nepasikeitė. XVI a. lietuviai susilaukė pirmosios lietuviškos knygos – Martyno Mažvydo „Katekizmo“. Regione buvo spausdinamos lietuviškos gramatikos, žodynai, giesmynai. Sukurta Kristijono Donelaičio didaktinė poema „Metai“, kuri pripažinta lietuvių literatūros šedevru. Rytprusių gyventojų skaičių labai sumažino maras. Apskaičiuota, kad visoje Prūsų kunigaikštijoje mirė apie 150 tūkst. žmonių. Gyvenvietėse liko daug tuščių sodybų. Dėl to karalius Fridrichas I paskleidė atsisaukimą į Vokietijos gyventojus, ragindamas juos atvykti į šį kraštą. Pažadėjo lengvatų. Lietuviai susidūrė su kolonistais pirmą kartą. Valdantieji saugojo savo tautiečių teises, draudė jiems mokytis lietuvių kalbos ir rengtis kaip lietuviai. Donelaitis, garsus lietuvių kūrėjas, skundėsi atkeliavusiųjų elgesiu, blogais įpročiais.

Ievos Simonaitytės „Mažoji Lietuva“ ir Suvalkų trikampis – manoji Lietuva

Rašinys, laimėjęs I vietą Lenkijos lietuvių draugijos š. m. gegužės 24 d. suorganizuotame lietuvių kalbos ir literatūros konkurse licėjaus moksleiviams

ALDUTĖ KARANECKAITĖ

Mažosios Lietuvos tikrasis vokietinimas prasidėjo XIX a. Tais laikais lietuvių kalba buvo pašalinta iš mokyklų, valdžios įstaigų. Bandyta ją išstumti iš bažnytinio gyvenimo. Gyventojai buvo vokietinami taip pat per kariuomenę – išvežti į tolimus Vokietijos kraštus jie mokėsi svietimos kalbos. Panaikinus baudžiamą atsirado mišrių šeimų, kas pagreitino minėtą procesą. Administracijos organai bei mokytojai stengėsi slopinti lietuvių kalbos poziciją. Už savo teises Mažosios Lietuvos gyventojai kovojo taikiai – rašė peticijas. Jų prašymai dažniausiai nebuvo išklausomi. Tik vėliau pradėjo čia eiti tikybinio turinio lietuviškas laikraštis, ėmė kurtis religinės organizacijos, kovojančios už lietuvių katalikų teises. Svarbi bendrija buvo „Birutė“. Jos nariai puoselėjo tautinę savimonę. Slegiantis vokiečių jungas nesugebėjo nutautinti lietuvių.

Ieva Simonaitytė – Mažosios Lietuvos rašytoja, jautusi pareigą tapti jo metraštininke. Visada pabrėždavo esanti klaipeidiškė. Ji net tvirtino, kad negali rašyti apie kitų kraštų žmones, nes jų nesupranta. Nors jos kraštas išsiskyrė pažangumu (XIX a. atsirado plentai, geležinkeliai, valstiečiai skaitė įvairius laikraščius ir tobulėjo), Simonaitytė matė, kad jos tautiečiai kovoja su rimta problema – nutautėjimu. Rašytojos gyvenimas nebuvo lengvas. Kelerių metų Ieva susirgo ir

tapo raiša. Ji keliavo su motina uždarbiaudama, prižiūrėjo vaikus. Gydėsi luošų vaikų prieglaudoje, kur išmoko vokiečių kalbą. Dirbo siuvėja, būdavo įvairių žmonių namuose, tad žinojo jų rūpesčius. Po I pasaulinio karo, suaktyvėjus lietuvininkams, įsitraukė į draugijų darbą. Patriotinės Maironio bei Vinco Kudirkos kūrybos įkvėpta, moteris rašė eilėraščius ir juos skelbė spaudoje. Vokiečių nacionalizmo grėsmę Simonaitytė pajuto dirbdama seimelyje. Ji net vadinama Lietuvos „šnipė“, nes skaitė savo kūrinius viešuose renginiuose ir priklausė Donelaičio draugijai. Išspausdintas 1935 m. Klaipėdoje romanas „Aukštųjų Šimonių likimas“ kaip geriausias metų kūrinys gavo patį aukščiausią apdovanojimą Lietuvoje – valstybinę 5000 litų premiją. Kiti rašytojos darbai: romanas „Pavasarių audroj“, autobiografinėmis detalėmis paremta apysaka „Be tėvo“. Ieva Simonaitytė buvo priimta į Rašytojų sąjungą. 1939 m. publikavo savo stambiausio kūrinio „Vilius Karalius“ pirmąją dalį. Vasarodama netoli Priekulės, rūpinosi lietuvininkų kultūrinio ir bažnytinio paveldo apsauga. Mirusi buvo iškilmingai palaidota Antakalnio kapinėse Vilniuje. Ši rašytoja vadinama Vydūno talkininke bei Kristijono Donelaičio darbų tęsėja.

Vienas žinomiausių Ievos Simonaitytės kūrinių tai „Aukštųjų Šimonių likimas“. Dešimt metų rašytas

romanas augo ir plėtojosi, vystydamas moters talentą. Septynios buvusių bajorų Šimonių šeimos kartos yra naikinamos karo, bado, maro, skurdo bei nutautėjimo. Taip kūrėja pateikia daug vertingų duomenų apie savo krašto liūdną istoriją. Rūpesčių kamuojamuose Aukštųjųose dar nematyti mergaičių su kepuraitėmis. Gyventojai nepaisė madų ir siekė išsaugoti savo kultūrą. Simonaitytė pateikė seno kaimo vaizdą, rašė apie permainas gyvenvietėje. Vieškelis pavirto plentu, žmonės iškapojo medžius, ramybę sudrumstė važinėjančios mašinos bei motociklai. Taip pasikeitė ir rašytojos kraštas. Jai svarbus praeities atminimas. Senas Šimonis, atsistojęs ant apgriuvusio bokšto viršūnės, pasakodavo savo vaikams apie kunigaikštį, deginantį žoleles ant didžiulio akmens šalia apsvilusio ąžuolo. Jis didžiavosi laimėta lietuvių kova bei valdovo viešnagė tvirtovėje. Senelis nenorėjo marčios svetimtutės. Kūrinyje minimas taip pat maras, kuris pasiglemžė mylimų šeimos narių gyvybes. Nors likę lietuviai atsigavo, vokiečiai pakvietė į šį kraštą kolonistus. Jie, mirtinai sumušę Mato brolių ir tėvą, jį patį išvarė lauk. Matui pavyko sukurti sodybą Aukštųjųose, nors vyrą slėgė skurdo našta – jis turėjo skolintis pinigų, vėliau gyveno kaip baudžiauninkas. Romane atsiranda užuominų apie karą: pas kaimo gyventojus užeidavo

alkani, apiplyšę rusų kariai. Po Mato mirties jo palikuonys praturtėjo. „Pradėjo ūkis didėti, aruodai pildytis taip, kad jau iki naujosdago jau nebeišsėmdavo. Kitaip pradėjo laukai žaliuoti, vaisingi atsirado metai.“

Ieva Simonaitytė parodė ponų kraugeriškumą. Puserna nubaudė mirtimi baudžiauninką Strazdą, užpuolusį jo sūnų, kai tas nušovė Strazdo žmoną. Turtuolis mušė žmones, pakorė senelį Lamsotį. Kaime pasitaikydavo ir nemoralaus elgesio pavyzdžių. Raulas nužudė savo svainį, nes norėjo atgauti mirusios sesers žemės dalį. Apkaltino jį merginos mirtimi, nors vyras buvo visiškai nekaltas. Pasitaikydavo tinginių, girtuoklių, apsimesančių tvarkingais žmonėmis, kurie sunaikindavo net gerą ūkį. Tuo jie piktino dorus ūkininkus. Kaimiečiai tikėjo, kad turtingi kaimynai turį kaukus. Jie bijojo velnių, pasakodavo įvairių neįtikėtinų istorijų.

Romane apsvaistoma ir vokiečiųjimo problema. Jokūbo sūnus Mikėlis dirbo Vokietijoje. Tai labai nepatiko seneliui. Grįžęs vyras kalbėjo netaisyklingai. Išrinko savo sūnui vokišką vardą, nes jam buvo gėda vadinti jį lietuviškai. Jo dukra juokėsi iš savo pusėsėsės kaimiškos aprangos, išpuikusi žmona vengė kalbų su giminaičiais.

Mažosios Lietuvos gyventojus kamavo gamtos stichijos – dėl sausros jie badavo. Toks oras padėdavo išsiplėsti visą turtą suvirškinančiai ugniai. Kai Anskis padegė brolio sodybą, pastatų tuojau nebeliko. Nusikaltėlis pavydėjo Jokūbui, jis apsimesdavo esąs dievobaimingas, tačiau tingėjo dirbti. Šis paklydęs gyvenimo kelyje žmogus pasitaisė – gulėdamas mirties patale prašė brolėną pasigailėjimo.

Ieva Simonaitytė aprašo ir sunkų moterų likimą. Turtingo ūkininko sūnus suviliojo Urte, o vėliau paliko. Apkalbama mergina bandė net nusižudyti. Jai teko gyventi su seserim, vėliau ji persikėlė į mažą trobelę. Mergelei ir jos dukrytei Rožei teko patirti daug nuoskaudų. Urtė sunkiai

dirbo, dėl to sulinko, jos balsas pasikeitė. Mirus motinai, Rožė gyveno pas Bintakius. Teta ją barė, davė valgyti prasto maisto, vadino dykaduone. Mergaitė jautėsi nemylima ir dažnai verkė.

„Aukštųjų Šimonių likimas“ tai Prūsų Lietuvos kronika – jos skaitytojas gali pažinti šio krašto gyventojų rūpesčius, būdą, pokyčius kaime.

Mažosios Lietuvos istorija primena mano gimtojo regiono, Suvalkų trikampio, istoriją. Seinų ir Punsko kraštas prieš I pasaulinį karą atliko svarbų vaidmenį Lietuvos kultūriname gyvenime. Dar prieš 1863 m. tautinis atgimimas prasidėjo Seinų kunigų seminarijoje. Čia 1888 m. pradėjo veikti slapta lietuvių draugija. Jos nariai platino lietuvišką spaudą. Seminarijoje mokėsi lietuviai kunigai, kurie buvo reikalingi lietuviškose parapijose. Jaunuoliai įvesdavo svarbių pakitimų savo darbo vietose, pavyzdžiui, sakydavo lietuviškus pamokslus. Klierikai surinko ir nusiuntė lėšų Kudirkai „Varpui“ leisti. 1906 m. Seinuose buvo įsteigta spaustuvė „Laukaitis, Dvaranauskas, Narjauskas ir Bendrovė“. 1908 m. „Žiburio“ draugija atidarė lietuvišką mokyklą. Čia veikė taip pat Blaivybės draugija.

XX a. pradžioje kilo aršios kovos tarp lenkų ir lietuvių dėl Suvalkų krašto. 1919 m. iš šių žemių traukiantis vokiečiams lenkai stengėsi jas perimti. Lietuviai nesutiko su Fošo nustatyta demarkacine linija. Lenkų pirmą kartą paimtus Seinus išvadavo savanoriai. Vis dėlto po daugelio susirėmimų Suvalkų trikampis atiteko Lenkijai. Dar 1919 m. uždarytos lietuvių įstaigos, kunigų seminarija. Į Punsko kraštą buvo atsiųsta kolonistų. Gindamiesi nuo sulenkinimo lietuviai nepaisė nustatytų taisyklių, šventė tautines šventes. Bandė atgaivinti uždarytas kaimo mokyklas. Gautas leidimas kurti Šv. Kazimiero draugijos skyrių. Vėliau Seinuose įsteigta skaitykla-biblioteka. 1941 m.

vyko priverstinis šio krašto gyventojų iškeldinimas į Lietuvą. Kaimuose liko ištuštėjusios sodybos, nes daug iškeldintų lietuvių jau nebegrižo į tėviškes. Vokiečių okupacijos metu buvo naikinami kryžiai ir koplytėlės.

Po II pasaulinio karo Lenkijai tapus socialistine valstybe, lietuvių veikla vėl atgijo. Įkurta Lietuvių visuomeninė kultūros draugija, globojanti vaidybos, dainų, šokių ir kitus meno kolektyvus. Seinuose lietuviams teko kovoti dėl lietuviškų pamaldų. 1973 m. Lomžos vyskupas leido laikyti jas buvusioje liuteronų bažnytytėje. Teisė lietuviškai melstis bazilikoje buvo gauta tik po daugelio metų.

Dabar lietuviai taip pat labai aktyvūs. Nors Suvalkų kraštas liko už Lietuvos valstybinės sienos, čia veikia įvairios organizacijos, švenčiamos tautinės šventės, spausdinami lietuviški leidiniai.

Ieva Simonaitytė vaizdavo vokiečių valdomą Mažąją Lietuvą, kur lietuviai kovojo ir stengėsi išsaugoti savo tapatybę nepalankiomis sąlygomis. Suvalkų trikampio gyventojai irgi neišsigando likimo jiems nešamų kliūčių, įvairiais būdais priešinosi atėjūnams.

Literatūra:

1. Lietuvos istorija. Kaunas: Mokslas, 1989. ISBN 5-420-00631-6.
2. Patackas, A. Seinų–Suvalkų kraštas. Punksas: „Aušros“ leidykla, 2015. ISBN 978-83-60625-94-1.
3. Zinkevičius, Z. Mažosios Lietuvos reikšmė Lietuvos istorijoje [interaktyvus]. Prieiga per internetą: http://aiivarweb.com/images/512/zzinkevicius_pranesimas.pdf.
4. Elektroninė lietuvių kalbos ir literatūros chrestomatija 11–12 klasei [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2012. Prieiga per internetą: http://www.mosedis.lt/attachments/File/Naujienos/E-Chrestomatija_11-12_kl.pdf.

*Kaip laikas greit metus skaičiuoja!
Jis bėga lyg sraunus vanduo, jis nesustoja,
Ir nors šiandieną jubiliejų Tu šventi,
Tau metų tiek, kiek Tu jauti širdy.
Brangusis Tėveli,
Į Tavo saugomus namus
Bus gyvas visada takelis.
Ir jubiliejų daug dar bus,
Bet šiandien pirmą tostą keliam
Už nepabūgusį audrų
Ir už šešiasdešimt metų,
Ir už viltis gyvent kaip Tu.
Lai ašaros netemdo Tavo veido!*

Garbingą 60-ąją gimtadienį gruodžio
4 d. šventė

Juozas Matulevičius iš Pristavonių.
Šia proga linkime daug sveikatos,
ištvermės, kantrybės ir
Dievo palaimos.

*Žmona Onutė, dukros,
žentai ir 7 anūkai*

*Te niekas niekada nedrįsta
Įskaudinti geros širdies,
Tegul žiedai vaisius nokina
Tik didelius ir tik sveikus,
Tegul palaimina ir gina
Visus globojantis dangus.
Gimtadienis lai neša pilną
Kraitelę laimės ir skalsos,
O širdį didelę ir kilnią
Tavasis angelas globos.*

Sausio 1 d. garbingą 80-ąją
gimtadienį švęs
Natalija Grigutienė iš Ožkinių.
Ta proga sveikina

*Sesuo Angelė su šeima, brolis Ignas ir
krikšto sūnus Algis su šeima*

Sveikiname garbingo 80-ojo gimtadienio proga
Nataliją Grigutienę. Linkime stiprios sveikatos,
Dievo palaimos, dar daug gražių gyvenimo akimirku
ir skiriame šiuos žodžius:

*Mama, Močiute, Promočiute!
Tik nepaliauki niekados šypsotis,
Be šypsenos žmogus – lyg upė be vandens,
Tegul švelnumas, meilė, džiaugsmas, grožis
Ir toliau Tavoyje kaip saulė žemėje gyvens.*

Sūnus, dukros, marti, žentai, anūkai ir proanūkiai

Mylimi Mama ir Tėte!

*Branginkit kiekvieną gyvenimo akimirką, nes jos negrižta.
Branginkit kiekvieną šalia esantį, nes jie išeina...
Branginkit prisiminimus, nes jie suteikia gyvenimui pilnatvės,
Saugokit savo viltis ir svajones, nes jos padeda gyventi,
Saugokit patys save, nes esat labai reikalingi ir svarbūs.*

Auksinio jubiliejaus proga **Danutę ir Jurgį Balytus**
sveikina ir stiprios sveikatos bei ilgo gyvenimo kartu
linki

Dukra ir sūnūs su šeimomis

*Ne skaičiai nulemia metus, o mūs keliai, darbai ir mintys,
Tai, kuo praturtinam kitus, mokėdami save dalinti.
Tad būkite visada toks, kokį mes mylim ir pažįstam –
Su šypsena gera, jaukia ir siela, sklidina jaunystės!*

Sausio 1 d. 70-ąją gimtadienį švęs **Jonas Vasiliauskas** iš
Sankūrų. Garbingo jubiliejaus proga daug sveikatos ir
džiaugsmo Jums linki

*Krikšto dukra Dalia, Vitas, Loreta ir Eimantas Uzdiolos
bei Violeta, Vitas ir Ramunė Krakauskai*

Kalėdinis kryžiažodis

Ar auštantis 41 → ... nelinksmin,
Ar gaila 24 → ... tamsumos?

Atjoja ponai 48 → ...,
O jų tarnaičiai – 26 ↓ ...

Augo kieme 30 ↓ ...,
Pas močiutę 19 ↓ ...

47 → ... žalias,
47 → ... gražus.

Brolelis renka 1 → ... pajūry,
Sesutė sėja rūtas, 10 ↓ ...

46 → ... spalva tai saulė.

Ir tarė 45 ↓ ... liūdna.

Išėjai tu rasotais 12 ↓ ...,
Nesiklausus tėvelio nei mamos.

Kad 21 → ... būčiau,
Sparnelius turėčiau.

Kaip 2 ↓ ... drūts prie Nemunėlio
14 → ... nieko neatbos.

Keitės ir 43 ↓ ..., ir 35 ↓ ...

Kur rausta 17 ↓ ..., kur rūtos žaliuoja.

Laukais 6 ↓ ... jau eina,
34 ↓ ... čiulba vakarais.

Laukia juodas 23 ↓ ...

Mane 11 → ... dailiai išmokė
Derlingoj dirvoj suverst 8 ↓ ...

16 ↓ ... rytelį
Ėjau 18 ↓ ...
Šutikau bernelį
Šalia 44 → ...

Nei man 29 → ... skinti,
Nei 32 → ... pinti.

Neužmausi aukso 49 → ...
Ant 7 ↓ ... rankelių.

Nusijuok, išsipink 3 → ...

Nušluostyk 27 ↓ ... gailias,
15 → ... palydėjus.

O toj mažoj 38 → ...
42 → ... skambės.

O, 31 → ...
Meilė mana.

Pajudino 28 → ... šakas,
Pabudino bernelį.

Palinko 20 → ... šalia kelio.

Prigyk prigyk, 9 → ...,
Valyvai valyvai.

Radau pramintą 4 ↓ ... takelį,
Žinau, kad buvo mano 33 → ...

25 → ... paprašiau paprašiau.

22 ↓ ... dėl dienos,
40 ↓ ... dėl nakties.

Stovi juodbėris 36 ↓ ...,
5 → ... pamautas.

Sunku 37 ↓ ...
Ant 5 ↓ ... gulėti.

Sutrinko 43 → ...
Lyg 21 ↓ ... aukštai.

11 ↓ ..., tu mano 11 ↓ ...

Ūžė, braškėjo 39 ↓ ... nuo vėjo.

13 → ... pasakos jau taip toli.

31 ↓ ... vingiuos supas berželiai,
Šypsosi saulė 42 ↓ ...

**Atsakymų lauksime iki
2018 m. sausio 31 d.**

Dovana 300 zł (bruto).

✂

Vardas Pavardė

Adresas

Tel. arba el. p.

Atsakymas

Išpildytą kuponą iškirpti ir atsiųsti redakcijos adresu arba nuskenuoti ir siųsti el. paštu.

The crossword puzzle grid consists of 37 rows and 37 columns. The starting points for the words are numbered as follows:

- 1: (1,1) - 7 letters
- 2: (1,16) - 4 letters
- 3: (1,21) - 4 letters
- 4: (1,26) - 4 letters
- 5: (1,31) - 4 letters
- 6: (2,16) - 4 letters
- 7: (3,11) - 4 letters
- 8: (3,26) - 4 letters
- 9: (4,11) - 4 letters
- 10: (4,16) - 4 letters
- 11: (4,21) - 4 letters
- 12: (5,1) - 4 letters
- 13: (5,11) - 4 letters
- 14: (5,16) - 4 letters
- 15: (5,21) - 4 letters
- 16: (5,26) - 4 letters
- 17: (6,11) - 4 letters
- 18: (6,16) - 4 letters
- 19: (6,21) - 4 letters
- 20: (7,1) - 4 letters
- 21: (7,11) - 4 letters
- 22: (7,16) - 4 letters
- 23: (7,21) - 4 letters
- 24: (8,11) - 4 letters
- 25: (8,16) - 4 letters
- 26: (8,21) - 4 letters
- 27: (8,26) - 4 letters
- 28: (9,11) - 4 letters
- 29: (9,16) - 4 letters
- 30: (9,21) - 4 letters
- 31: (9,26) - 4 letters
- 32: (10,1) - 4 letters
- 33: (10,11) - 4 letters
- 34: (10,16) - 4 letters
- 35: (10,21) - 4 letters
- 36: (11,11) - 4 letters
- 37: (11,16) - 4 letters
- 38: (11,21) - 4 letters
- 39: (12,11) - 4 letters
- 40: (12,16) - 4 letters
- 41: (12,21) - 4 letters
- 42: (13,11) - 4 letters
- 43: (13,16) - 4 letters
- 44: (14,1) - 4 letters
- 45: (14,11) - 4 letters
- 46: (15,11) - 4 letters
- 47: (15,16) - 4 letters
- 48: (16,1) - 4 letters
- 49: (16,11) - 4 letters

Shaded cells are located at (4,16), (8,16), (9,16), (10,21), and (12,21).